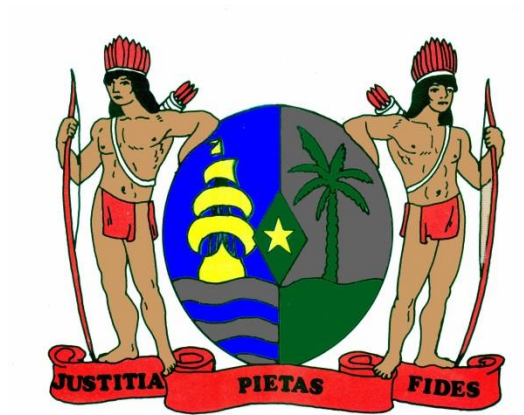

REPUBLIEK VAN SURINAME

Nationaal Rapport **Situatie Analyse van Vrouwen en Mannen in Suriname**

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Paramaribo, August 2018

Supported by:

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen	4
1. Inleiding	7
1.1 Methodologie	8
1.2 Dataverzameling in Suriname	8
1.2.1 Gender en dataverzameling	8
1.3 Indeling van het rapport	9
2. Gendergelijkheid in Suriname	10
2.1 Nationale Mechanismen voor Vrouwen	10
3. Economie	12
3.1 De arbeidsmarkt	13
3.2 Arbeidsstatistieken werkzame en werkloze bevolking	14
3.3 Werkgelegenheid jongeren	15
3.4 Gender data en de economie	15
4. Onderwijs	18
4.1 Enrolment ratio/Gender Parity Index (GPI)	19
4.2 Zittenblijvers en drop-outs	19
4.3 Afgestudeerden tertiair niveau	21
5. Gezondheid	23
5.1 Gezondheid van de moeder	24
5.2 HIV/AIDS en doodsoorzaken	24
5.3 Tienerzwangerschappen	25
6. Publieke Participatie	26
6.1 Participatie Mannen en Vrouwen in de Politiek	26
6.2 Participatie mannen en vrouwen in management en besluitvormende posities	28
6.3 Vrouwen in de Rechterlijke macht	28
6.4 Overheidsbeleid voor Gendergelijkheid en empowerment van vrouwen	28
7. Mensenrechten	29
7.1 Geweld tegen Vrouwen	30
7.2 Discriminatie tegen vrouwen	31
8. Conclusies en aanbevelingen	32
8.1 Conclusies	32
8.2 Aanbevelingen	34
8.3 Aanbevelingen ten aanzien van de GEI indicatoren	34
Bijlage 1 Lijst van indicatoren	37
Bronvermelding	44

Lijst van tabellen

Tabel 1 GPI naar onderwijs niveau, 2009-2012.....	19
Tabel 2 Slagingspercentage naar opleiding naar geslacht, 2010-2015	21
Tabel 3 Het percentage ingeschreven studenten naar opleiding, 2010-2015.....	22

Lijst van figuren

Figuur 1 Werkzoekenden in Paramaribo naar geslacht.....	14
Figuur 2 Overzicht geplaatste werkzoekenden naar geslacht in Paramaribo 2011-2016	14
Figuur 3 Aantal parttime werkers Paramaribo en Wanica naar geslacht, 2009-2014.....	16
Figuur 4 Zittenblijvers VOJ naar geslacht, 2010-2014.....	20
Figuur 5 Drop-outs VOJ naar geslacht, 2010-2014	20
Figuur 6 Tienerzwangerschappen, 2000-2012.....	25
Figuur 7 Percentage Ministerraadleden naar geslacht, 1987-2015	27
Figuur 8 Participatie in overheidsinstituten naar geslacht, 2000-2012	28
Figuur 9 Slachtoffers van Huiselijk Geweld naar geslacht, 2010-2015.....	30

Lijst van afkortingen

ABS	Algemeen Bureau voor de Statistiek
AdeKUS	Anton de Kom Universiteit van Suriname
AHKCO	Academie voor Hoger Kunst en Cultuuronderwijs
ASFA	Associatie van Surinaamse Fabrikanten
BEIP	<i>Basic Education Improvement Program</i>
BGA	Bureau Gender Aangelegenheden
BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken
BOG	Bureau voor Openbare Gezondheidszorg
BPfA	<i>Beijing Platform for Action</i>
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CARICOM	<i>Caribbean Community</i>
CBB	Centraal Bureau voor Burgerzaken
CBvS	Centrale Bank van Suriname
CEBUMA	Centraal Bureau Mechanische Administratie
CEDAW	<i>Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women</i>
DCIV	Dienst Criminele Informatie Verzorging
DNA	De Nationale Assemblée
DU	Democratie Unit
ECLAC	<i>Economic Commission for Latin America and the Caribbean</i>
EU	Europese Unie
FAO	<i>Food and Agriculture Organization</i>
GEI	<i>Gender Equality Indicators</i>
GFP	<i>Gender Focal Point</i>

GLO	Gewoon Lager Onderwijs
GPI	<i>Gender Parity Index</i>
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HG	Huiselijk Geweld
HI	Ministerie van Handel en Industrie
HIV/AIDS	<i>Human Immunodeficiency Virus/Acquired Immune Deficiency Syndrome</i>
ICERD	<i>International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination</i>
ICPD	<i>International Conference on Population and Development</i>
IDB	<i>Inter-American Development Bank</i>
ILO	<i>International Labour Organization</i>
IOL	Instituut voor de Opleiding van Leraren
IWGDS	<i>Institute for Women, Gender and Development Studies</i>
JUSPOL	Ministerie van Justitie en Politie
KKF	Kamer van Koophandel en Fabrieken
KPS	Korps Politie Suriname
LOBO	Leraren Opleiding Beroeps Onderwijs
LVV	Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij
MCO	<i>Multi Country Office</i>
MICS	<i>Multiple Indicator Cluster Surveys</i>
MinOWC	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
MULO	Meer Uitgebreid Lager Onderwijs
MZ	Medische Zending
NGO	Niet Gouvernementeale Organisatie
NH	Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen
NVB	Nationale Vrouwen Beweging

OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
PAHO	<i>Pan American Health Organization</i>
PTC	<i>Polytechnic College Suriname</i>
RGD	Regionale Gezondheidsdienst
ROGB	Ministerie van Ruimtelijke Ordening Grond – en Bosbeheer
SB	Staatsbesluit
SDG	<i>Sustainable Development Goals</i>
SEH	Spoed Eisende Hulp
STATIN	<i>Statistisch Instituut van Jamaica</i>
SURALCO	<i>Suriname Aluminium Company</i>
SWIFT	<i>Study of Women, Infant Feeding and Type 2 diabetes</i>
UN	<i>United Nations</i>
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i>
UNFPA	<i>United Nations Population Fund</i>
UNICEF	<i>United Nations International Children's Emergency Funds</i>
UPR	<i>Universal Periodic Review</i>
VES	Vereniging van Economisten in Suriname
VG	Ministerie van Volksgezondheid
VN	Verenigde Naties
VOJ	Voortgezet Onderwijs voor Junioren
VOS	Voortgezet Onderwijs voor Senioren
VPF	Vrouwen Parlement Forum
VS	Vereniging Surinaams Bedrijfsleven
WHO	<i>World Health Organization</i>
WRC	<i>Women's Right Centre</i>

1. Inleiding

Vanwege de moeilijkheden die geconstateerd zijn bij het verzamelen van gender gedesaggregeerde data, heeft de CARICOM Secretariat Regional Statistics Programme (RSP) in partnerschap met de United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women Multi-Country Office for the Caribbean (UN Women MCO) een aantal indicatoren ontwikkeld, de CARICOM Gender Equality Indicators Model (CARICOM GEI). Deze lopen parallel met de 'Global Minimum Set of Gender Indicators' van de Verenigde Naties die de steeds terugkomende problemen, die te maken hebben met gendergelijkheid in de CARICOM regio identificeren, beoordelen, meten en volgen. Deze indicatoren zijn overeenkomstig de nieuwe 'Sustainable Development Goals' (SDG's), in het bijzonder SDG 5 onder de noemer Achieve Gender Equality and empower all women and girls. De overige SDG's waarin gender een belangrijke rol speelt, zijn in dit onderzoek ook meegenomen.

De ontwikkeling van een CARICOM-survey Model voor het meten van Gender-Based Violence is geïnitieerd door CARICOM en United Nations (UN) Women Multi Country Office (MCO) met ondersteuning van de overheid van Canada in partnerschap met de United Nations Development Programme (UNDP). Dit model houdt in, het doen van huishoudonderzoek in samenspraak met de CARICOM Council for Human and Social Development. In mei 2014 besloten deze twee organisaties een pilot uit te voeren met het doel het model verder te verbeteren. De bedoeling is dat dit model formeel wordt aangenomen door de CARICOM.

Met in achtname van het SDG-monitoring raamwerk ondersteunt het CARICOM GEI model landen bij het benaderen van belangrijke beleid issues die geïdentificeerd zijn in het Beijing Platform for Action en de Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW). Hierbij zijn inbegrepen, andere internationale verplichtingen die vervat zijn in nationale normen en wetten betreffende gendergelijkheid in 5 domeinen, namelijk: Economische activiteiten, Educatie, Gezondheid, Publieke Participatie en Mensenrechten. Deze indicatoren voorzien in een adequaat instrument om gendergelijkheid te monitoren waaraan het land zich heeft gecommitteerd. Daarnaast vindt realisatie van de indicatoren plaats door middel van het formuleren en uitvoeren van beleid en het ontwikkelen en implementeren van programma's.

Suriname is één van de CARICOM landen die heeft ingestemd een pilot van de GEI's uit te voeren. Dit besluit is tegen de achtergrond van het genderbeleid, waar de Surinaamse overheid voor staat. In het Ontwikkelingsplan 2012-2016, is gender aangegeven als één van de prioriteitsgebieden van de regering. De Surinaamse Staat geeft toe dat er een gebrek is aan gender specialisten die tegelijkertijd een obstakel vormt voor het ontwikkelen van gender gericht beleid (Ontwikkelingsplan, 2012-2016). Ook gebrek aan gender data stremmen het ontwikkelen van gender beleid gericht op gendergelijkheid. Het resultaat van interventies kan dan niet gemeten worden en maakt het moeilijk om genderongelijkheid vast te stellen. Deze Situatie Analyse kan aangemerkt worden als een beginpunt van de overheid om aandacht te vragen voor de gender issues in het land door middel van de GEI. De studie is gedaan aan de hand van de CARICOM GEI als een analytisch instrument, welke de vordering van gendergelijkheid vaststelt en specifiek op het gebied van economische activiteiten, educatie, gezondheid, publieke participatie en mensenrechten. Hieruit volgt dat de Situatie Analyse kan bijdragen aan het vaststellen van veranderingen in economische en sociale instanties, wetten als ook een andere aanpak van gender aangelegenheden in de praktijk.

1.1 Methodologie

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de volgende data verzamelings- en analysemethoden:

- Deskresearch: relevante documenten en beschikbare literatuur zijn doorgenomen met het doel inzichten te verzamelen over gender en gender gerelateerde data. Dit is gebeurd in de periode januari tot en met april 2017. Voor het grootste gedeelte zijn data, beschikbaar gesteld door het ABS, dat ook een partner was in dit project, gebruikt.
- Users-producers dialogen: de dialogen zijn gehouden op 21 en 28 april en 4 mei 2017 met als leidraad een programma, dat samen met BGA is samengesteld. Om een beter beeld te krijgen van data die reeds beschikbaar zijn, is besloten vooraf aan de dialogen een vragenlijst op te sturen naar de participanten. Het doel van deze dialogen was om samen met de users en producers van de vijf thema gebieden na te gaan welke data beschikbaar zijn, welke data gaps er zijn en hoe de samenwerking tussen users en producers te verbeteren, teneinde de discriminatie ten opzichte van vrouwen en genderongelijkheid zichtbaar te maken.
- Veldonderzoek: om informatie te verkrijgen over de dataverzameling in Suriname met als doel na te gaan wat de data verzameling bemoeilijkt, zijn er interviews afgenomen met ter zake deskundigen en verantwoordelijken.

1.2 Dataverzameling in Suriname

Volgens de Statistiekwet (2002)¹ is het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) primair belast met het verzamelen, verwerken en publiceren van gegevens die inzicht geven in de sociale, economische, culturele en demografische situatie en ontwikkeling van Suriname. Een andere taak is het coördineren en stimuleren van alle statistische activiteiten die in Suriname plaatsvinden, voornamelijk de betrekkingen tussen de diverse overheidsinstanties die activiteiten ontplooiën op statistiekgebied. Naast het ABS zijn er in Suriname verschillende organisaties en instituten die uit hoofde van hun functie en/of hun taakstelling data verzamelen.

Data verzamelen, verwerken en beschikbaar stellen is een uitdaging in Suriname. Met name overheidsinstanties blijken onvoldoende in staat om geregistreerde gegevens verder te verwerken en te analyseren. Vaak genoeg is de oorzaak gebrek aan (financiële) middelen, menskracht en kennis over hoe data te verwerken tot bruikbare statistieken. Het ontbreken van een duidelijk doel bij het verzamelen van data leidt er vaak toe dat deze helemaal niet of niet adequaat worden verzameld. Data worden vaak niet gebruikt voor de formulering van beleid en/of beleidsdoelen en zou mogelijk een gevolg kunnen zijn van het niet inzien van het belang van het verzamelen van statistieken. Een ander aspect dat meegenomen kan worden is dat het verzamelen van data niet altijd een landelijk karakter heeft. Bijvoorbeeld, de huishoudonderzoeken gehouden door het ABS zijn beperkt tot vier districten, namelijk Paramaribo, Wanica, Commewijne en Nickerie. De overige 6 districten -inclusief het binnenland- worden niet aangedaan, omdat zij niet regelmatig bezocht worden.

1.2.1 Gender en dataverzameling

Verzamelde data in Suriname zijn over het algemeen niet gebaseerd op gender, maar meer sekse gerelateerd. De meeste instanties missen de commitment en zoals eerder opgemerkt, kennis en middelen om gender gerelateerde data te verzamelen. Het verschil tussen sekse gerelateerde data en gender data is niet voor alle instanties duidelijk.

¹WET van 3 december 2002, houdende voorzieningen met betrekking tot het Statistiekwezen in Suriname (Statistiekwet 2002) (S.B. 2002 no. 97), zoals zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 2004 no. 43.

Sekse gerelateerde data verzameling levert kwantitatieve data op, bijvoorbeeld het aantal of percentage mannen en vrouwen in het parlement. Aan de andere kant geeft gender gerelateerde data de ervaringen, opinies, gedrag en gevoelens van personen weer. Bijvoorbeeld de reden waarom vrouwen en meisjes voornamelijk het slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Om de twee jaar wordt de publicatie ‘Geselecteerde Genderstatistieken’ uitgebracht door het ABS. De recentste publicatie dateert van November 2017.

De meeste gender gerelateerde data worden gegenereerd van de census data. Het is een uitdaging voor het ABS om gender data te verzamelen bij de verschillende ministeries, omdat bepaalde data niet beschikbaar zijn of niet systematisch worden verzameld. Hierdoor kunnen er geen uitspraken gedaan worden voor langere periodes.

1.3 Indeling van het rapport

Het rapport is als volgt ingedeeld. In dit hoofdstuk staat de inleiding waarin wordt verwerkt de methoden en dataverzameling van dit onderzoek. In hoofdstuk 2 wordt gender gelijkheid in Suriname belicht. In hoofdstuk 3 tot en met 7 worden de resultaten per sector gepresenteerd. Het geheel wordt afgesloten met de conclusies en aanbevelingen.

2. Gendergelijkheid in Suriname

In vergelijking met andere landen, maakt Suriname een positieve ontwikkeling door om de genderongelijkheid gap tussen mannen en vrouwen te minimaliseren. Echter is er meer inspanning nodig om te komen tot gendergelijkheid. Volgens de *Global Gender Gap Index* van *World Economic Forum 2016* staat Suriname op de 95ste plaats binnen een rangorde van 144 landen. Dit is 16 punten lager in vergelijking met het jaar 2014. The Global Gender Gap Index, welke geïntroduceerd werd door de *World Economic Forum*, is een raamwerk dat de omvang en rang van gender gebaseerde ongelijkheid vastlegt en de ontwikkelingen volgt. Het Gender Gap Index standaardiseert nationale gender gaps op basis van economische-, politieke-, onderwijs- en gezondheidscriteria en classificeert de landen zodanig, dat ze internationaal met elkaar vergeleken kunnen worden. De classificaties zijn bedoeld om de landen bewuster te maken van de uitdagingen en mogelijkheden die aan de dag worden gelegd als gevolg van de gender gaps (World Economic Forum, 2012, p. 3).

Suriname heeft zich de afgelopen jaren gehouden aan de verplichtingen op internationaal, regionaal en nationaal niveau om te werken aan gendergelijkheid. Suriname is in 1993 partij geworden bij het CEDAW verdrag (Conventie voor het uitbannen van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen). Het Inter-Amerikaans verdrag inzake Preventie, Bestrafing en Uitbanning van Geweld tegen vrouwen ook wel bekend als het Belém do Para Verdrag is in 2002 geratificeerd. In 1995 is Suriname partij geworden bij de Beijing Declaratie. Deze declaratie richt zich primair op gender mainstreaming en heeft voorts de verplichting om SDG 5 van de Sustainable Development Goals (SDG 2015- 2030) te realiseren. Op regionaal niveau ondersteunt Suriname de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), de Caribbean Community (CARICOM), het actie programma van de UN Economische Commissie voor Latijns Amerika en het Caribisch gebied (UN-ECLAC).

Op nationaal niveau zijn verschillende mechanismen ingesteld voor de promotie van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen. De nationale mechanismen spannen zich in om hun doelen zodanig in te stellen dat ze in lijn zijn met de SDG's 2015-2030, met name om SDG 5 te bereiken te weten Gendergelijkheid en het versterken van vrouwen en meisjes. Het is daarom van eminent belang dat alle stakeholders samenwerken om SDG 5 te bereiken en daarmee ook alle andere verplichtingen op internationaal niveau met betrekking tot gendergelijkheid.

2.1 Nationale Mechanismen voor Vrouwen

Het Nationaal Bureau Genderbeleid werd ingesteld in 1997 en in 1998 officieel geopend. In 2015 onderging het bureau een naamsverandering naar Bureau Gender Aangelegenheden (BGA). Het BGA heeft als doelstelling het verwerven van een centrale positie als national machinery in het genderbeleidsveld met als doel het ontwikkelen, coördineren, monitoren, evalueren en uitdragen van een nationaal genderbeleid voor het creëren van een evenwichtige ontwikkeling c.q. gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Sinds haar bestaan heeft het bureau het Integraal Gender Actie Plan (IGAP 2000-2005 en IGAP 2006-2010) ontwikkeld en GFP's op de meeste ministeries geïnstalleerd als onderdeel van het Gender Management Systeem. In het Meerjaren Ontwikkelingsplan 2001-2005 is gender geïdentificeerd als een cross cutting issue dat dwars door alle sectoren en projecten heenloopt, waarbij de focus is gelegd op genderbeleid voor plattelands gebieden inclusief onderwijs voor volwassenen, gezondheidszorg, landbouw, kunst en markten. Ook in het Ontwikkelingsplan 2012-2016 is gender geclassificeerd als te zijn multidisciplinair beleid dat specifieke aandacht behoeft. Het BGA tracht het genderbeleid in specifieke thematische gebieden te implementeren. In samenwerking met actoren zoals de civil society en AdeKus met name het IWGDS, werkt de overheid aan het promoten van gelijke genderrelaties en neemt de nodige initiatieven om middels beleid en planning deze te verwezenlijken.

Het Genderwerkplan 2013-2016 was voor deze periode het beleidsinstrument om gendergelijkheid te realiseren, waarin prioriteitsgebieden waren aangegeven te weten: onderwijs, arbeid, armoede bestrijding, geweld tegen vrouwen, gezondheidszorg en zeggenschap en besluitvorming. Dit plan was ontwikkeld in samenspraak met verschillende stakeholders in het genderveld met als doel gender te mainstreamen in beleid en planning teneinde genderongelijkheid weg te werken. Verschillende componenten zijn toegevoegd aan de bestaande activiteiten van de Ministeries om gender te integreren in het beleid (Genderwerkplan 2013). Recentelijk is dit Genderwerkplan geëvalueerd door het Ministerie van Binnenlandse zaken en zal als basis gelden voor het ontwikkelen van het genderbeleid voor 2017-2021.

Verder heeft Suriname vanwege ratificatie van verschillende Internationale conventies zoals CEDAW en Belém Do Para haar nationale wetgeving aangaande verschillende thema's aangepast. In de verschillende hoofdstukken en in de conclusie zijn de stand van zaken van de in behandeling zijnde en reeds goedgekeurde wetten aangegeven.

Enkele mechanismen die op nationaal niveau door de overheid zijn ingesteld voor de promotie van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen:

1. Het Gender Management Systeem opgezet in 2001 met het instellen van Gender Focal Points (GFP's) op de verschillende ministeries met als doel een bijdrage te leveren aan gendermainstreaming in beleid en planning op nationaal niveau.
2. Bureau voor Vrouwen- en kinderbeleid als onderdeel van het ministerie van Justitie en Politie.

Andere mechanismen die binnen de samenleving actief zijn voor het promoten van gendergelijkheid en het versterken van de positie van meisjes en vrouwen zijn:

1. Institute for Women, Gender and Development Studies (IWGDS) opgericht in 2006 op de Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKus) met als doel wetenschappelijk onderzoek en onderwijs in Women and Gender studies voor duurzame ontwikkeling te bevorderen en het delen van kennis met de stakeholders in het genderveld
2. Verscheidene NGO's zoals Women's Right Centre, St. Ilse Henar Hewitt, St. Stop Geweld tegen Vrouwen, Stg. Projekta, Nationale Vrouwen Beweging, Vrouwen Parlement Forum, die een belangrijke rol spelen bij vraagstukken zoals gendergelijkheid en geweld tegen vrouwen en het creëren van bewustwording rond gender

3. Economie

BLANGRIJKSTE GEI BEVINDINGEN VOOR DE ECONOMIE

- Uit data van de arbeidsmarkt blijkt dat meer mannen dan vrouwen werkzaam zijn. De meerderheid van de werkzoekenden is vrouw. In de industriesector zijn er meer mannen dan vrouwen werkzaam, terwijl in de dienstverlening sector meer vrouwen werkzaam zijn. Recente data van de landbouwsector op basis van sekse bestaan niet, omdat deze niet verzameld worden.
- Er is geen recente data van de informele sector. In 2006 publiceerde ABS voor het laatst statistieken van deze sector. Er werd toen geschat dat de informele sector een bijdrage had van 18.5% aan het Bruto Inkomen. Een veldonderzoek dat in hetzelfde jaar werd uitgevoerd in het kustgebied wees uit dat de informele werkzaamheden in de niet agrarische sector 51% bedroeg.² In 2013 schatte de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven, dat 20% van de economie, informeel is.³
- Het deel van de Surinaamse populatie die eigenaar is van een stuk land en/of een perceel, op basis van sekse en grootte is niet bekend. Het is onduidelijk of deze data worden verzameld. In Suriname is het gebruik dat land en/of percelen meestal op naam van een stichting of een andere beheerstructuur wordt geplaatst. Hierdoor is het moeilijk te achterhalen of de eigenaar een man of vrouw is. Dit geldt ook voor het aantal vrouwelijke eigenaren van bedrijven. Bedrijven worden vaak geregistreerd als Naamloze en/ of Besloten Vennootschappen of andere managementstructuren, die het moeilijk maken te achterhalen wie de eigenaar is.
- Eigenlijk zijn er gelijke rechten voor mannen en vrouwen voor het bezitten van gronden. Ten aanzien van gewoonte recht bij de tribale samenlevingen is het niet anders, maar in de praktijk is het zowel voor mannen als vrouwen mogelijk om deze rechten te claimen. De grondenrechten van de tribale samenlevingen zijn nog niet wettelijk erkend. Dit maakt ze kwetsbaar, doordat zij moeilijk hun economische activiteiten kunnen uitoefenen vanwege de ongecontroleerde goudwinning in hun woongebieden. Meestal kunnen zij niet optreden tegen investeerders die wel een wettelijk mandaat (concessie) hebben om hun activiteiten (goudwinning en houtkap) uit te voeren in de woongebieden van de Marrons en Inheemsen (tribale samenlevingen).
- Er zijn wel data beschikbaar van personen die een mobiele telefoon hebben. Deze data zijn niet beschikbaar op basis van sekse en is alleen beschikbaar voor de districten Paramaribo en Wanica.

Volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, is arbeid één van de belangrijkste mensenrechten. Dit recht omvat adequate mogelijkheden voor ieder mens om economisch actief te zijn en toegang te hebben tot een rechtvaardig inkomen, sociale voorzieningen en bescherming tegen werkloosheid. In de Grondwet van Suriname (Artikel 24 t/m 28) wordt het recht op arbeid nog eens benadrukt. Volgens deze wet heeft iedereen (man en vrouw) recht om alle arbeid te verrichten naar gelang de mogelijkheden. Ook wordt benadrukt dat de overheid verantwoordelijk is voor het bieden van mogelijkheden aan de samenleving om arbeid te verrichten.

²<http://www.dwtonline.com/paramaribo-post/2016/09/23/informele-sector-zegen-en-vloek/>. Geraadpleegd , 7 augustus 2017

³<http://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/20943>, geraadpleegd, 7 augustus 2017

Momenteel kampt Suriname met een economische crisis. Volgens de regering (Stabilisatie – en Herstelplan 2016-2018) moet de oorzaak hiervan gezocht worden in de internationale keldering van de goud- en aardolieprijzen en de sluiting van het bauxiet- en aluinaarbedrijf Suriname Aluminium Company (SURALCO) in 2015. Volgens cijfers van de Centrale bank van Suriname (CBvS) was de gemiddelde jaarinflatie in december 2016, 52, 4% tegenover 25,1% in dezelfde periode in 2015.

Een slechte macro-economische ontwikkeling heeft zijn weerslag op het inkomen van mannen en vrouwen. Dit betekent dat door de inkrimping van de economie ook arbeidsplaatsen verloren gaan, meer mensen werkloos worden en de toegang tot arbeid wordt beperkt. Vanwege gebrek aan cijfers kan het inkomen van mannen en vrouwen niet worden gepresenteerd en geanalyseerd.

3.1 De arbeidsmarkt

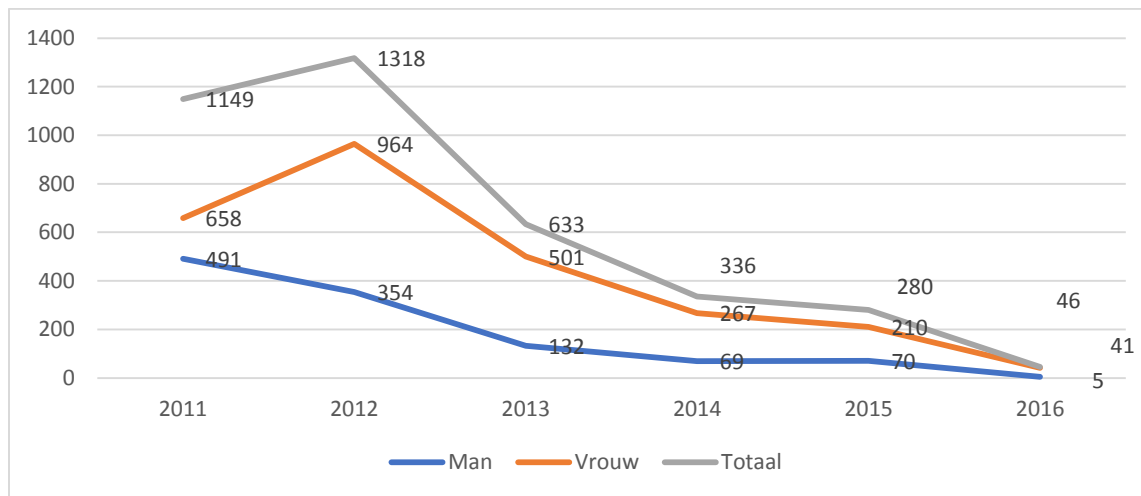
Verouderde, beperkte of afwezigheid van data over het arbeidspotentieel en beschikbare arbeidsplaatsen bemoeilijken een complete en representatieve beschrijving en analyse van de arbeidsmarkt. Het Ministerie van Arbeid, afdeling Arbeidsstatistiek, verzamelt en analyseert data op basis van de aanmeldingen van werkzoekenden, die zich melden op haar kantoor. Deze afdeling heeft geen toegang tot cijfers van bijvoorbeeld particuliere uitzendbureaus. Met de goedkeuring van de Nationale Assemblee op 23 augustus 2017 van de wet ter beschikking stellen arbeidskrachten door intermediairs⁴, zal dit veranderen. Daarnaast verzamelt het ABS data tijdens de huishoudonderzoeken en de census, die om de 10 jaar gehouden wordt. De meest recente data dateren van de census gehouden in 2012. Meer recente data zijn beschikbaar tot het jaar 2016, afkomstig van het huishoudonderzoek. Zoals eerder aangegeven worden data van de huishoudonderzoeken alleen verzameld in Paramaribo, Wanica, Commewijne en Nickerie. De data die worden verzameld tijdens de census zijn gebaseerd op sekse. Uitspraken over gender binnen de arbeidsmarkt kunnen dan ook niet gedaan worden.

Een overzicht van de verzamelde cijfers van de afdeling Arbeidsstatistiek laat zien dat er een dalende trend is ten aanzien van het aantal werkzoekenden (Figuur 1). De cijfers zijn echter niet representatief. De cijfers die hier gepresenteerd zijn, zijn verzameld op basis van het aantal aanmeldingen, maar de werkelijke landelijke situatie is niet bekend, omdat slechts in twee districten (Paramaribo en Nickerie) werkzoekenden worden geregistreerd. Daarnaast melden niet alle werkzoekenden zich aan bij het ministerie. Op het kantoor van Paramaribo melden zich niet alleen personen van het district Paramaribo, maar ook personen van de overige districten. Uit een gesprek met medewerkers van de afdeling Arbeidsstatistiek⁵ blijkt dat de plaatsing van de werkzoekenden laag is (Figuur 2).

⁴ Deze wet is goedgekeurd door De Nationale Assemblee. Zie <http://www.dna.sr/wetgeving/ontwerp-wetten-bij-dna/goedgekeurd/ontwerp-wet-terbeschikkingstelling-arbeidskrachten-door-intermediairs/>. Geraadpleegd, 10 August 2017

⁵ Interview 10 juli 2017

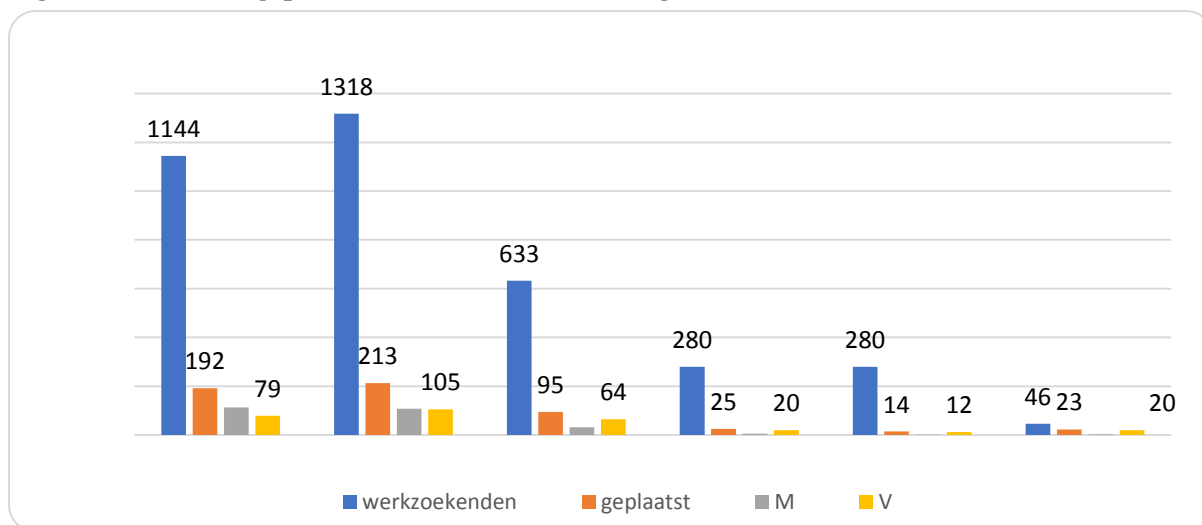
Figuur 1 Werkzoekenden in Paramaribo naar geslacht

Bron: Afdeling Arbeidsstatistieken van het Ministerie van Arbeid

Opvallend is dat meer vrouwen dan mannen worden geplaatst. Dit komt, omdat de meeste vacatures betrekking hebben op de huishouding waarvoor meer vrouwen dan mannen belangstelling hebben. Verder blijkt uit de verzamelde gegevens dat meer dan 70% van de werkzoekenden lager opgeleid is. Het opleidingsniveau is lager dan het Meer Uitgebreid Lager Onderwijs (MULO).

Figuur 2 Overzicht geplaatste werkzoekenden naar geslacht in Paramaribo 2011-2016

Bron: Afdeling Arbeidsstatistieken Ministerie van Arbeid

3.2 Arbeidsstatistieken werkzame en werkloze bevolking

Evenals de eerder gepresenteerde data over werkgelegenheid, worden data in de verschillende economische sectoren niet landelijk verzameld. En indien de data worden verzameld zijn deze meestal gebaseerd op sekse. Arbeidsstatistieken worden tijdens de census en huishoudonderzoeken⁶ verzameld.

⁶ Het huishoudonderzoek van de ABS wordt op regelmatige basis uitgevoerd en heeft twee doelstellingen namelijk: het meten en verzamelen van data over arbeid en het verzamelen van demografische data van

De census heeft een landelijk karakter, terwijl de huishoudonderzoeken alleen worden uitgevoerd in de districten Paramaribo, Wanica, Commewijne en Nickerie waarvan slechts de resultaten over Paramaribo en Wanica beschikbaar zijn.

Een vergelijking met de statistieken van de werkzame en werkloze⁷ bevolking naar geslacht, laat zien dat in 2004 en 2012 mannen voor het overgrote deel, respectievelijk 70,8% en 73,4% vertegenwoordigd zijn binnen de arbeidsmarkt. Het percentage van de vrouwen is veel lager. 41,2 % in 2004 en 46,8 % in 2012 (ABS in Keenswijk-Fung A Loi; Nankoe en Sobhie, 2016, p. 334). Ook blijkt dat de meerderheid van de werkzoekenden vrouwen zijn.

3.3 Werkgelegenheid jongeren

De totale jeugdwerkloosheid percentages zijn gebaseerd op basis van de census resultaten van 2004 en 2012. In 2004 bedroeg het werkloosheidspercentage voor de leeftijdsklasse 15-19, 26,7% en 19,3% voor de leeftijdsklasse 20-24 jaar in 2004. Voor 2012 geldt 33,9% voor 15-19 jaar en 21% voor de leeftijdsklasse 20-24 jaar (ABS in Keenswijk-Fung A Loi; Nankoe and Sobhie, 2016, p. 334).

3.4 Gender data en de economie

De meeste data over de economie worden niet op basis van gender verzameld. Over het algemeen is de meest beschikbare data afkomstig uit administratieve bestanden verkregen uit registratie. Door vertegenwoordigers van de afdeling Arbeidsstatistieken van het Ministerie van Arbeid worden de data gebruikt om beleid te formuleren. Bijvoorbeeld, het vernieuwen van de arbeidsbemiddeling en andere geformuleerde projecten om werkzoekenden te faciliteren. Enkele van de opgenomen projecten zijn: het plaatsen van 100 academici, landelijke registratie van werklozen en een grootscheepse vacature werving (Afdeling Arbeidsstatistieken van het Ministerie van Arbeid).⁸

De meeste registraties vinden plaats op basis van sekse. Ook blijkt dat sommige instituten zich niet bewust zijn van gender en houden daar ook geen rekening mee. Bijvoorbeeld, het ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV) heeft voor het laatst in 2004 tijdens de landbouwtellingen, de data op basis van sekse verzameld. De reguliere data van het ministerie worden niet op basis van sekse verzameld. Een poging om het beleid van het ministerie gender responsief te maken heeft geen follow-up gekregen. Informatie over vrouwen in de particuliere sector is ook schaars. De bedrijven organisaties (Vereniging van Surinaamse Bedrijven, VSB en Associatie Surinaamse Fabrikanten, ASFA) en de Kamer van Koophandel en Fabrieken (KKF) geven aan, dat zij geen sekse- en of gender gerelateerde data verzamelen. Voor informatie zijn zij aangewezen op het ABS, die ook afhankelijk is van data verschaffing van de organisaties en instituten waaronder de KKF.

Data over de indicatoren: toegang tot krediet, eigenaar van land en percelen, familieleden die een bijdrage leveren, eigenaren van bedrijven en verschil in lonen (betaling) op basis van sekse zijn niet beschikbaar.

huishoudens. Elk kwartaal worden verschillende huishoudens geselecteerd en geïnterviewd. Nadat de data van elk kwartaal worden verwerkt wordt door het departement de jaarlijkse cijfers gepresenteerd.

⁷ Tot de werkzame bevolking wordt gerekend, personen in de Economische Actieve Leeftijd (EAP) 15-64 jaar, die tijdens de referentieperiode van het onderzoek werkzaamheden verrichten waarvoor zij een beloning in geld of natura ontvingen, of als zelfstandige ondernemer winst of producten verkregen uit eigen arbeid. De werklozen in de EAP zijn personen die in de referentieperiode niet werkzaam waren, maar wel voor arbeid beschikbaar waren en actief een baan hebben gezocht of zelfstandig een economische activiteit ontplooiën (Menke, 2016).

⁸Interview, dd. 10 juli 2017

Ten aanzien van de toegang tot krediet kan worden aangegeven, dat zowel mannen als vrouwen een lening kunnen sluiten indien zij voldoen aan de voorwaarden (o.a. een vaste baan en/of een onderpand hebben). Er moet opgemerkt worden dat dit niet geldt voor de bewoners van het binnenland. Vaak genoeg hebben zij geen vaste baan (informele sector of kleinschalige landbouw, kleinschalige goudwinning of onderneming bijv. bootman) en kunnen geen leningen afsluiten, omdat zij geen rechten hebben op de gronden waar zij wonen. Toegang tot leningen voor deze bewoners is dus beperkt. Toch zijn er bankinstellingen zoals de Godo bank en de Women in Business Group, die op basis van voorwaarden microkredieten verstrekken aan deze personen.

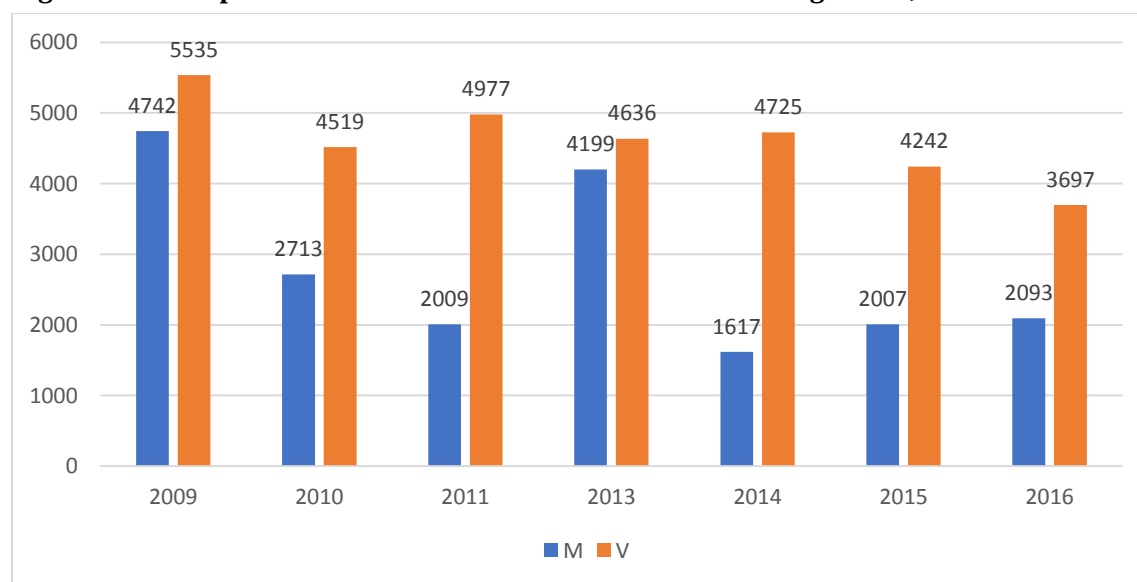
Van de totaal aantal huishoudens in Paramaribo en Wanica, 140.367 gaven ruim 125. 593 personen aan over een mobiele telefoon te beschikken (ABS, Census 8, CENSUS 8 - Huishoudens, Woonverblijven en Gezinnen, Milieu, Criminaliteit). 11,124 heeft geen mobiele telefoon. 67.6% hiervan zijn mannen en 3649 zijn vrouwen (ABS, Census 8 - *Huishoudens, Woonverblijven en Gezinnen, Milieu, Criminaliteit*).

In 2014 was het percentage voor zelfstandige ondernemers 8% voor mannen en voor vrouwen 2.7%. In 2015 nam dit percentage af voor mannen naar 7% en nam het percentage toe voor de vrouwen tot 3%. In 2016 gebeurde het tegenovergestelde, het aandeel voor de mannen was toen 8.2% en voor de vrouwen 2.5%.

Van de totale werkende bevolking in 2014, was van de onbetaalde familie werkers 0.4% man in vergelijking met 0.7% vrouwen. In 2015, was 0.7% man en 0.9% vrouw; in 2016 is dit percentage afgenomen voor mannen naar 0.4% en voor vrouwen is het toegenomen tot 1.1%.

Het aantal vrouwen dat parttime werkt, op basis van 20-uren per week, blijkt meer te zijn dan mannen (Figuur 3). Deze data zijn alleen beschikbaar voor de districten Paramaribo en Wanica. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal parttime werkers naar geslacht in de periode 2009-2016. Over het jaar 2012 zijn geen data beschikbaar. Over het geheel bekeken vertoont de data van 2009-2016 dat meer vrouwen dan mannen een parttime job hebben.

Figuur 3 Aantal parttime werkers Paramaribo en Wanica naar geslacht, 2009-2016

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Huishoudens in Suriname

Werkzame bevolking

Census data van 2012 geven aan dat de totale werkzame bevolking in de leeftijdsgroep 15-64 jaar, 188.229 bedraagt. Hiervan bedraagt het aantal werkzame mannen 63.1% en vrouwen 36.9 %.

Het aantal mannen dat werkt in de industriesector bedraagt volgens de census 2012 cijfers, 7013 (74,1%) tegenover 2451 (25,9%) vrouwen. In de dienstverlenende sector zijn er meer vrouwen dan mannen vertegenwoordigd. Respectievelijk 3259 (63 %) om 1913 (37%).

De data van de economische sector zijn in dit hoofdstuk gepresenteerd, uitgaande van de CARICOM GEI. Uit de informatie blijkt dat de data verzameld door het ministerie van Arbeid niet volledig zijn. Enkele factoren die daaraan ten grondslag liggen zijn:

1. De meest recente data zijn landelijk niet beschikbaar, maar beperkt zich slechts tot informatie uit 2-3 districten. De Afdeling Arbeidsstatistiek verzameld alleen data in de districten Paramaribo en Nickerie. Vermeld moet worden, dat in de data van Paramaribo ook informatie is meegenomen over werkzoekenden in omliggende districten, die zich in Paramaribo hebben geregistreerd. Om deze reden kan er dan geen uitspraak gedaan worden over Paramaribo.
2. De registratie van de werkzoekenden is bedoeld om beleid te maken, die werkloosheid tegen moet gaan, maar aangezien de data niet landelijk worden verzameld is het moeilijk om te komen tot beleid dat effectief is voor het oplossen van het werkloosheidsvraagstuk
3. Niet voldoende menskracht en kennis. Hoewel het doel duidelijk is, blijft het de vraag hoe de toepassing hiervan is om daadwerkelijk effectief beleid te formuleren om werkloosheid tegen te gaan.
4. Onvoldoende samenwerking tussen potentiële aanbieders van data. Bijvoorbeeld er zijn geen data beschikbaar van particuliere uitzendbureaus waar werkzoekenden zich ook registreren.
5. Stagnatie van de verdere implementatie van het project Labor Market Information System, dat ertoe moet bijdragen dat arbeidsstatistiek beter worden geregistreerd en bijgehouden en dat op basis hiervan analyses van de arbeidsmarkt kunnen worden gemaakt die juist zijn en de werkelijke situatie van de arbeidsmarkt in Suriname weergeven.

4. Onderwijs

BELANGRIJKSTE GEI BEVINDINGEN VOOR HET ONDERWIJS

- Het aantal inschrijvingen voor jongens is hoger dan dat van meisjes in het Gewoon Lager Onderwijs (GLO). De Gender Pariteitsindex (GPI) is iets minder dan 1.
- Hoe hoger het onderwijsniveau, hoe minder jongens staan ingeschreven in vergelijking met meisjes. De GPI voor het secundair onderwijs op VOJ niveau is 1.2. De GPI voor het VOS niveau en tertiair onderwijs is niet recent. Voor het VOS niveau was de laatst gemeten GPI 1,76 voor het schooljaar 2011-2012. Voor het tertiair niveau was de GPI 1,93 in het collegejaar 2010-2011.
- Een hoger percentage jongens blijft zitten op VOJ niveau (secundair onderwijs) in vergelijking met meisjes op hetzelfde niveau.
- Zittenblijver percentages zijn nog niet beschikbaar. Het MINOWC heeft de data, maar heeft de percentages nog niet berekend.
- Afhankelijk van de studierichting op de Universiteit staan er meer vrouwen dan mannen ingeschreven of omgekeerd. Wanneer meer vrouwen staan ingeschreven, slagen er ook meer vrouwen en wanneer meer mannen staan ingeschreven slagen er ook meer mannen. Een uitzondering hierop is de Faculteit van Medische Wetenschappen van de ADEKUS. Er zijn meer vrouwen dan mannen ingeschreven, maar het slagingspercentage van de mannen is hoger dan dat van de vrouwen.

Het onderwijssysteem van Suriname bestaat uit het Gewoon Lager Onderwijs (GLO); het secundair onderwijsniveau, nl. Voortgezet Onderwijs voor Junioren (VOJ) en Voortgezet Onderwijs voor Senioren (VOS); en het tertiair onderwijsniveau, waaronder de universiteit en andere onderwijsinstellingen voor Hoger Beroepsonderwijs (HBO). Volgens de Grondwet van Suriname (artikel 39) heeft elke burger recht op gelijke kansen voor toegang tot kwalitatief onderwijs.

Een belangrijk programma dat als doel heeft het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs is het *Basic Education Improvement Program* (BEIP). Dit programma deed intrede in 2004 en werd verlengd in 2012. Verwacht wordt dat de uitvoering van dit programma onder andere zal bijdrage aan de afname van het aantal drop-outs en zittenblijvers.

De gelijke toegang van jongens en meisjes tot onderwijs is belangrijk voor de ontwikkeling van een land. Onderwijs is verplicht vanaf de leeftijd van 7 tot en met 12 jaar. Het voornemen is, ook in het kader van BEIP, om de leerplichtige leeftijd te wijzigen naar 4 tot en met 16 jaar. De conceptwet voor het primair onderwijs is reeds voorbereid en overhandigd aan de minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MinOWC).

Uit dit onderzoek blijkt dat de data niet voor alle indicatoren beschikbaar zijn. De percentages voor drop-outs en zittenblijvers (sub-indicatoren) van het secundair onderwijs zijn niet bekend. Ook de data voor GEI indicator 24d (*Proportion of students in secondary schools in 5th Form enrolled in science and technical subjects by sex*) zijn niet beschikbaar. De indicatoren 24e (*Proportion of students who complete secondary school at Form 5 with passes in at least two subjects English (or official language of country) and Mathematics by sex*) and 24f (*Proportion of students who take Mathematics and at least one of the Sciences in examinations (CXC or equivalent) at 5th Form by sex*), zijn niet van toepassing in Suriname.

4.1 Inschrijvingspercentage /Genderpariteitsindex (GPI)

Zoals in de rest van de Caribische regio, geldt ook voor Suriname dat het inschrijvingspercentage voor jongens en meisjes bijna gelijk is voor het primair onderwijs. Voor de jongens ligt dit iets hoger dan bij de meisjes (Cedaw rapport, 2016). Als de Genderpariteitsindex⁹ (GPI) berekend wordt is dit ongeveer 1. Dit betekent dat de gelijkheid van jongens en meisjes in het primair onderwijs bijna bereikt is.

De GPI in het secundair onderwijs op VOJ en VOS niveau verschilt van het primair onderwijs. Op dit niveau is het percentage dat ingeschreven staat op zowel VOJ als VOS niveau hoger voor de meisjes dan voor de jongens. De GPI voor het secundair onderwijs is voor de schooljaren 2009-2010, 2010-2011 en 2011-2012 hoger dan 1 voor zowel het VOJ als VOS niveau. De GPI van het VOS niveau is hoger dan dat van het VOJ niveau (zie tabel 1). Voor het VOS niveau is de GPI niet bekend voor de schooljaren 2013-2014 en 2014-2015.

Er zijn een aantal hoger onderwijsinstituten in Suriname. De data van de AdeKUS, het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL), de Lerarenopleiding Beroepsonderwijs (LOBO), het Polytechnisch College (PTC) en de Academie voor Hoger Kunst- en Cultuuronderwijs (AHKCO) zijn beschikbaar. De GPI voor het tertiair niveau is afgerond 2 in de college jaren 2009-2010 en 2010-2011 (*MDG Progress Report*, 2014). De GPI voor de daaropvolgende collegejaren is niet bekend (zie tabel 1). Hoe hoger het onderwijsniveau, hoe meer vrouwen deelnemen aan het onderwijs in vergelijking met mannen. Op zowel VOS als tertiair niveau is er een duidelijke oververtegenwoordiging van vrouwen.

Tabel 1 GPI naar onderwijs niveau, 2009-2014

Onderwijs niveau	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
GLO (lager onderwijs)	0.93	0.94	0.94	0.93	0.96
VOJ (voortgezet onderwijs junioren)	1.09	1.07	1.2	1.2	1.2
VOS (voortgezet onderwijs senioren)	1.67	1.71	1.76	NA	NA
Tertiair onderwijs	1.93	1.93	NA	NA	NA

Bron: MDG Progress Report 2014 en MinOWC afd. Onderzoek en Planning, 2017

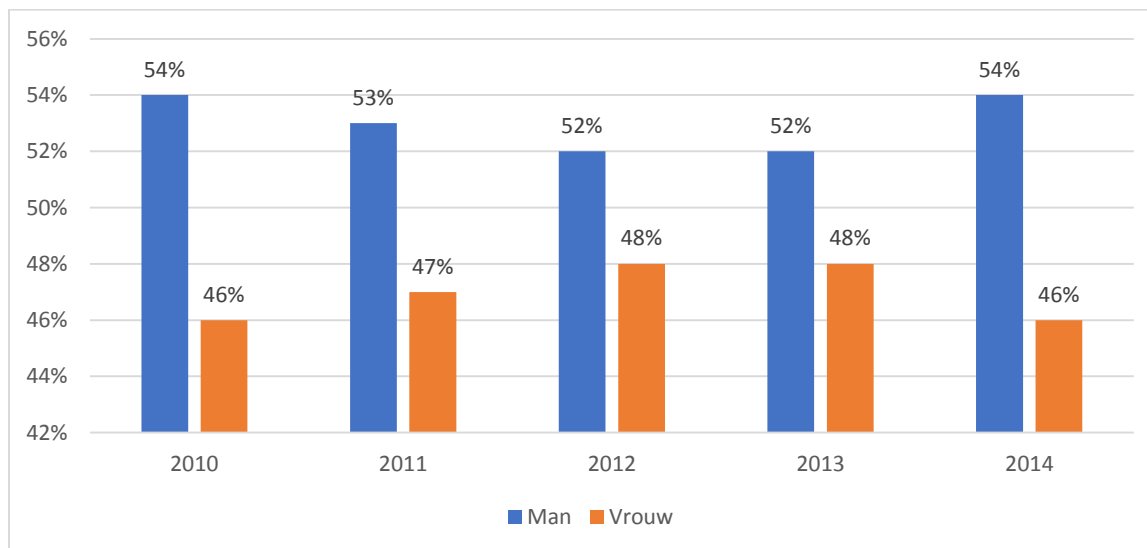
4.2 Zittenblijvers en uitvallers (drop-outs)

Het aantal zittenblijvers op VOJ niveau is hoger onder jongens dan meisjes. In opeenvolgende jaren wordt hetzelfde beeld geschetst. Het gepresenteerde percentage is berekend op basis van het totaal aantal ingeschreven leerlingen in het specifieke jaar. Recente zittenblijverspercentages zijn niet beschikbaar.

⁹GPI= *Gross enrolment ratio girls/gross enrolment ratio boys*. Een GPI met een waarde van 1 betekent dat de gelijkheid tussen vrouwen en mannen bereikt is.

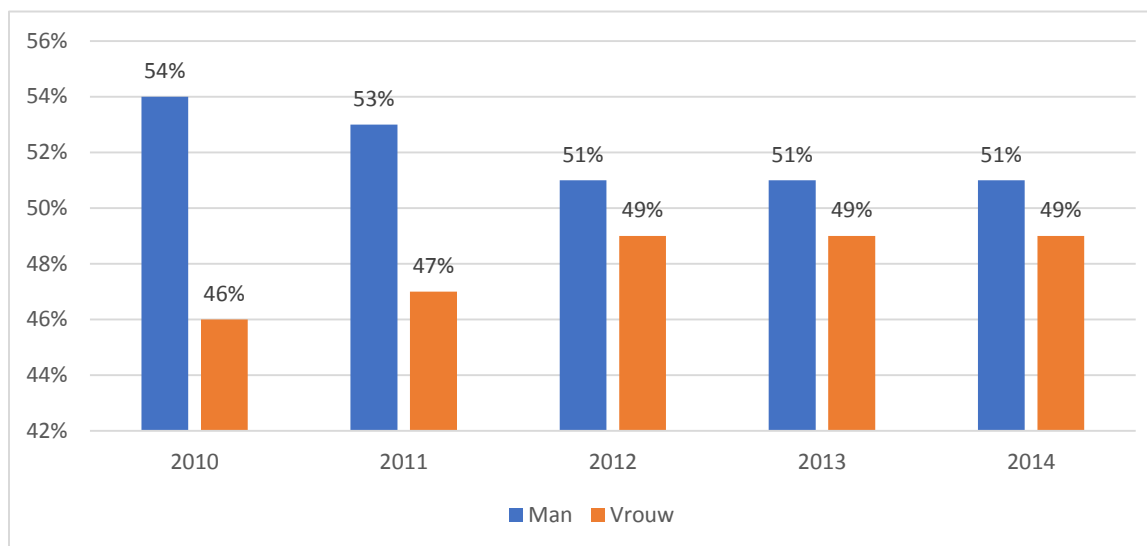
Hetzelfde geldt min of meer voor de drop-outs. Het uitvallerspercentage is ook niet beschikbaar. Opgemerkt kan worden dat het aantal zittenblijvers onder de jongens in de jaren 2011-2013 een lichte daling vertoont. In 2014 is er echter weer een stijging. Bij de meisjes is het aantal zittenblijvers juist toegenomen in de jaren 2011-2013 en afgenomen in 2014 (Figuur 4). In figuur 5 is te zien dat er een afname is aan uitvallers onder de jongens en juist een toename onder de meisjes. De cijfers van het VOS niveau zijn nog niet beschikbaar.

Figuur 4 Zittenblijvers VOJ naar geslacht, 2010-2014

Bron: MinOWC, juli 2017

Figuur 5 Uitvallers VOJ naar geslacht, 2010-2014

Bron: MinOWC, juli 2017

4.3 Afgestudeerden tertiair niveau

Wanneer het slagingspercentage wordt bekeken van in het bijzonder de Technische Faculteit (FteW) van de Universiteit van Suriname, welke doorgaans beschouwd wordt als een door mannen gedomineerde faculteit, blijkt het dat vrouwen in het collegejaar 2014-2015 de mannen voorbijgestreefd hebben. Het slagingspercentage in dit collegejaar was voor vrouwen 74% en voor mannen 26%, terwijl de percentages in het collegejaar 2013-2014 nog 45% om 55% waren. Ook in de collegejaren 2011-2012 en 2012-2013 zijn meer vrouwen dan mannen afgestudeerd (Tabel 2). Er kan echter geen vast patroon worden geconstateerd.

Van de Faculteit van Maatschappijwetenschappen (FMijW) was van de afgestudeerden 80% vrouw en 20% man in het collegejaar 2014-2015. Dit is een stijging voor de vrouwen in vergelijking met het collegejaar 2013-2014 en voor de mannen een daling (Tabel 2).

Op de Faculteit van Medische Wetenschappen was 60% van de afgestudeerden man en 40% vrouw in het collegejaar 2013-2014. Opmerkelijk is een enorme daling van het aantal afgestudeerde vrouwen en een enorme stijging van het aantal afgestudeerde mannen aan deze faculteit in het collegejaar 2014-2015. Slechts 11% was vrouw en 89% man. Slechts in het collegejaar 2011-2012 was het percentage afgestudeerde vrouwen hoger dan van de mannen, 65% om 35% (Tabel 2).

Op het IOL ziet het beeld voor beide collegejaren er min of meer hetzelfde uit. IOL is, zoals de cijfers aantonen, een opleidingsinstelling gedomineerd door vrouwen (Tabel 2).

Het AHKCO staat ook bekend als een door vrouwen gedomineerde opleidingsinstelling. In het collegejaar 2013-2014 is het percentage afgestudeerde vrouwen 93% en 7% was man. In 2014-2015 is er een daling te zien bij de vrouwen (74%) en een stijging bij de mannen (26%) (Tabel 2).

PTC is een door mannen gedomineerde opleidingsinstelling. In het collegejaar 2013-2014 was het slagingspercentage voor mannen en vrouwen 68% om 32%, terwijl in het collegejaar 2014-2015 dit slagingspercentage 54% om 46% was. Dit betekent een toename van vrouwen en een daling bij de mannen (Tabel 2).

Bij de opleiding LOBO is er een groot verschil tussen de collegejaren 2013-2014 en 2014-2015. Waar het percentage mannen in het collegejaar 2013-2014 domineerde met 85%, is er een sterke daling te bemerken in het collegejaar 2014-2015 naar 24% (Tabel 2). De data voor de collegejaren 2010-2011 tot en met 2012-2013 voor de opleidingen IOL, AHKCO, PTC en LOBO zijn niet volledig beschikbaar.

Tabel 2 Slagingspercentage naar opleiding naar geslacht, 2010-2015

Collegejaar	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
Opleiding	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
FTeW	55	45	40	60	47	53	55	45	26	74
FMijW	24	76	25	75	20	80	23	77	20	80
FMedW	67	33	35	65	71	29	60	40	89	11
IOL	NA	NA	NA	NA	NA	NA	16	84	13	87
AHKCO	NA	NA	NA	NA	NA	NA	7	93	26	74
PTC	NA	NA	NA	NA	NA	NA	68	32	54	46
LOBO	NA	NA	NA	NA	NA	NA	85	15	24	76

Bron: ABS, Statistisch Jaarboek, 2017 en MDG Progress Report 2014

Voor alle vijf instellingen samen, is in de bovengenoemde collegejaren steeds ongeveer tweederde deel van het aantal ingeschreven studenten vrouw en eenderde deel man (Statistisch jaarboek, 2014 & 2017). Per opleiding wordt een ander plaatje geschetst. In tabel 3 wordt het percentage ingeschreven vrouwen en mannen per opleiding weergegeven. Dit kan in lijn worden gebracht met tabel 2, waaruit blijkt dat op de opleidingen waar meer vrouwen staan ingeschreven het slagingspercentage voor vrouwen dan ook hoger is. Dit geldt ook voor de opleidingen waar meer mannen staan ingeschreven. Het slagingspercentage voor de mannen is voor deze opleidingen dan ook hoger. Dit geldt voor alle opleidingen met uitzondering van de Faculteit van Medische Wetenschappen. De oorzaak hiervan zou nader bestudeerd moeten worden.

Tabel 3 Het percentage ingeschreven studenten naar opleiding, 2010-2015

Collegejaar	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
Opleiding	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
FTeW	50	50	47	53	44	56	42	58	41	59
FMijW	26	74	26	74	25	75	25	75	26	74
FMedW	44	56	43	57	32	68	34	66	33	67
IOL	19	81	18	82	17	83	14	86	16	84
AHKCO	19	81	18	82	23	77	20	80	21	79
PTC	73	27	76	24	67	33	70	30	68	32
LOBO	80	20	50	50	51	49	51	49	46	54

Bron: ABS, Statistisch Jaarboek, 2014, 2017

5. Gezondheid

BELANGRIJKSTE GEI BEVINDINGEN VOOR DE GEZONDHEID

- Het merendeel van de gezondheidsdata is afkomstig van MICS 2010 en is daarom niet recent. MICS 2017 is reeds van start gegaan.
- Er is een stijging van het gebruik van anticonceptie opgemerkt in 2010 (48%) in vergelijking met het jaar 2000 (42%). Het gebruik is het hoogst in de urbane en rurale districten en het laagst in het binnenland.
- In Suriname heeft 67% van de zwangere vrouwen tenminste 4 keer prenatale zorg gehad in 2010, ongeacht de zorgverlener. In de urbane (68%) en rurale gebieden (71.9%) is dit percentage hoger dan in het binnenland (57.8%).
- Cijfers over het aantal personen dat leeft met HIV/AIDS is niet beschikbaar. Het aantal personen dat overleden is aan HIV/AIDS is wel beschikbaar.
- Het aantal personen dat toegang heeft tot ART is gestegen van 62% in 2008 naar 82% in 2012. De data zijn echter niet op basis van geslacht geaggregeerd.
- Data over doodsoorzaken zijn niet recent. De rapportage van de doodsoorzaken aan het BOG door de ziekenhuizen verloopt niet soepel. Het gebrek aan personeel speelt bij beide partijen een rol.
- Er is een afname van het percentage geboorten bij vrouwen in de leeftijdsgroep 15-19 jaar. In 2011 was dit 58,0. In 2012 is dit gedaald naar 51,9.

Goede gezondheidszorg is van belang voor een gezonde bevolking. Een gezonde bevolking draagt bij aan de ontwikkeling van een land. Het ministerie van Volksgezondheid heeft als prioriteit het toegankelijk maken van kwalitatief goede gezondheidszorg voor een ieder en het voorkomen en reduceren van ziektes.

In 2014 is de Wet Basiszorgverzekering afgekondigd (S.B. nr. 114). Deze wet verplicht alle ingezetenen van Suriname zich te verzekeren voor het basiszorgpakket. In dit pakket zijn medicijnen, medische behandelingen bij huisartsen en geselecteerde specialistische en paramedische behandelingen inbegrepen. Alle kinderen van 0-16 jaar en seniorenburgers vanaf 60 jaar hebben toegang tot gratis gezondheidszorg. Met dit nieuwe zorgstelsel wordt beoogd de toegang tot de gezondheidszorg in Suriname te verbeteren.

Naast het basiszorgpakket zijn er ook particuliere verzekeringen. Bij deze type verzekering moeten personen hun eigen premie betalen.

De Medische Zending (MZ) biedt gezondheidszorg aan personen in het binnenland volgens de principes van primaire gezondheidszorg. De Regionale Gezondheids Dienst (RGD) doet hetzelfde, maar dan in gehele kustvlakte met meer dan 50 RGD poli's.

De data voor de gezondheidsindicatoren zijn merendeels afkomstig van het MICS onderzoek dat gehouden is in 2010. Het MICS 2017 onderzoek is momenteel gaande. Data voor de indicatoren SDG72 (*Proportion of women aged 15-49 years who make their own informed decisions regarding sexual relations, contraceptive use and reproductive health care*), SDG 73 (*Number of countries with laws and regulations that guarantee women aged 15-49 years access to sexual and reproductive healthcare, information and education*) en GEI 36a (*Out-of-pocket health expenditures by sex*) zijn nog niet beschikbaar.

5.1 Gezondheid van de moeder

Er is een stijging in het gebruik van anticonceptie onder vrouwen die getrouwd zijn, in de leeftijdsgroep 15-49 jaar. In 2010 gebruikten 48% vrouwen anticonceptie in vergelijking met 42% in 2000. Gebruik van anticonceptie was het hoogst in de rurale districten (Nickerie - behalve Nieuw Nickerie, Commewijne - behalve Tamanredjo en Meerzorg, Coronie, Marowijne, Para en Saramacca) en het laagst in het binnenland: Brokopondo (26%) en Sipaliwini (25%). In het binnenland is het gebruik van anticonceptie echter 7 keer hoger dan in het jaar 2000 (MICS 2010). In 2010 was de *unmet need for family planning* 16,9% voor geheel Suriname. In het binnenland was dit het hoogst voor Brokopondo (33%) en Sipaliwini (34%) (MICS 2010).

Prenatale zorg is belangrijk niet alleen belangrijk voor de gezondheid van de ongeboren baby, maar ook die van de moeder. In Suriname wordt prenatale zorg aangeboden door huisartsen, de ziekenhuizen, RGD en MZ. Volgens de CARICOM GEI wordt prenatale zorg gemeten aan de hand van vier of meer prenatale bezoeken, ongeacht de zorgverlener. Over het algemeen hebben 67% vrouwen prenatale controle gehad (MICS 2010). Dit verschilt per gebied. In het binnenland is de prenatale controle lager (57,8%) dan in de urbane (68%) en rurale gebieden (71,9%) (MICS 2010).

Het ministerie van Volksgezondheid voert thans een studie uit in samenwerking met de ziekenhuizen en overige instellingen: *Study of Women, Infant Feeding and Type 2 diabetes* (SWIFT). In deze studie moet een kaart worden ingevuld bij de bevalling. Hiermee wordt veel informatie verzameld, Zo ook bij de prenatale bezoeken. De informatie zal digitaal bijgehouden worden en kan een bijdrage leveren aan de verbetering van de beschikbaarheid van data.

5.2 HIV/AIDS en doodsoorzaken

De beschikbare data van de ABS publicaties en het BOG zijn voor dit onderzoek geraadpleegd.

Tegenwoordig wordt op een meer gestructureerde manier dan voorheen het aantal personen dat geïnfecteerd is met HIV/AIDS bijgehouden. Ook het screenen van zwangere vrouwen op HIV/AIDS is vanaf 2003 gestandaardiseerd. Op deze manier kan een geïnfecteerde zwangere vrouw uitgelegd worden hoe haar ongeboren kind te beschermen en zo besmetting voorkomen. De vrouw krijgt een antiretrovirale behandeling (ART - *Anti-Retroviral Treatment*) tijdens de zwangerschap en na de geboorte van het kind.

In 2013 is het percentage vrouwen in de leeftijdsgroep 15-34 jaar dat overleden is aan HIV/AIDS 1,8% en voor vrouwen tussen 35-59 jaar was dat 2,6%. Voor mannen in de leeftijdsgroep 15-34 jaar was dat 0,9% en voor de leeftijdsgroep 35-59 jaar was dat 4,7% (BOG, 2013). Deze leeftijdscategorieën van het Bureau voor Openbare Gezondheidszorg komen niet overeen met de leeftijdscategorie van de GEI indicator, welke 15-49 jaar is. Bovendien zijn de cijfers die van de totaal overleden personen. In het CEDAW rapport (2016) staat dat meer vrouwen dan mannen geregistreerd staan als personen die HIV positief zijn. De reden hiervoor kan zijn dat mannen minder geneigd zijn een gezondheidsinstelling te bezoeken dan vrouwen.

Het aantal personen met toegang tot ART is gestegen. In 2008 was dit 62% van de met HIV/AIDS geïnfecteerde personen. In 2012 was dit percentage 82% (CEDAW rapport, 2016). Recente data hierover zijn niet beschikbaar en de data zijn niet naar geslacht geaggregeerd.

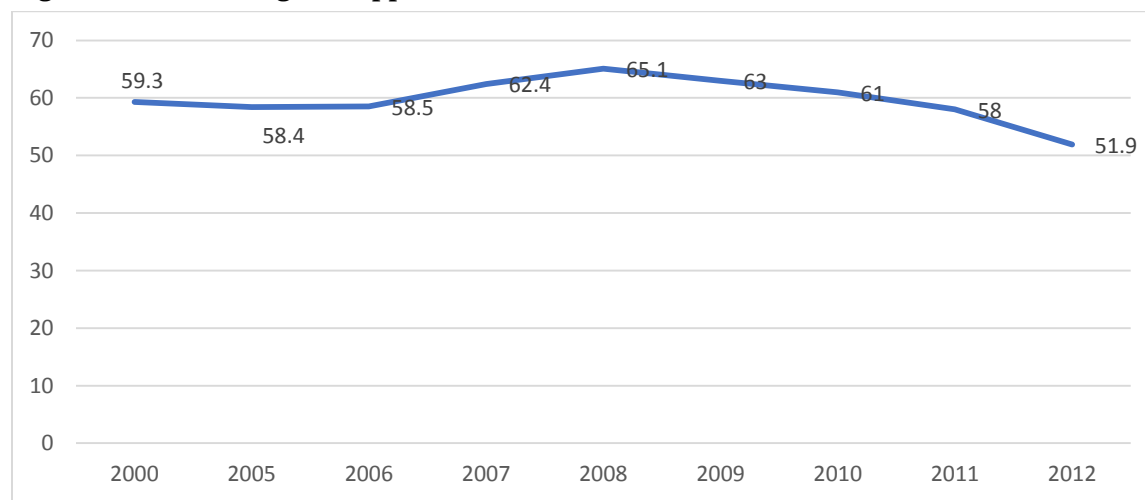
De meest voorkomende doodsoorzaak in het jaar 2013 is over het algemeen hart- en vaatziekten (Statistisch Jaarboek, 2017). Dit geldt ook voor de jaren 2010, 2011 en 2012. Voor de leeftijdsgroep 15-34 jaar is de meest voorkomende doodsoorzaak ‘dood door een externe oorzaak’, voor zowel vrouwen als mannen, resp. 13,4% om 4,1% (BOG, 2013). Voor de leeftijdsgroep 35-59 jaar is de meest voorkomende doodsoorzaak hart- en vaatziekten voor zowel mannen als vrouwen, resp. 20,8% om 7,6% (BOG, 2013).

In 2013 komt op de tweede plaats kanker en op de derde plaats ongevallen en geweld. Dit geldt ook voor de periode 2010-2012. HIV/AIDS staat in 2013 op de 8ste plaats. In vergelijking met voorgaande jaren is dit een verbetering, waar HIV/AIDS steeds op de 7de plaats stond (Statistisch Jaarboek, 2017). Deze data zijn niet ingedeeld naar geslacht en leeftijd.

5.3 Tienerzwangerschappen

Tienerzwangerschappen hebben ingrijpende gevolgen voor de jonge moeder en het kind. Bijvoorbeeld, de jonge moeder gaat dan vaak niet meer naar school. De cijfers tonen een daling van 58,0 geboortes voor vrouwen van 15-19 jaar in 2011 naar 51,9 geboortes voor deze zelfde leeftijdsgroep in 2012 (CEDAW rapport, 2016).

Figuur 6 Tienerzwangerschappen, 2000-2012

Bron: MDG Progress Report 2014

6. Participatie in besluitvorming

BELANGRIJKSTE GEI BEVINDINGEN VOOR PARTICIPATIE IN BESLUITVORMING

- Suriname scoort heel laag als het gaat om de participatie van vrouwen in politieke en besluitvormende posities. Uit de verkregen data blijkt dat de Ministerraad tussen 1987 en 2015 gemiddeld niet eens uit 11% vrouwen bestond.
- In de Nationale Assemblée is de participatie van vrouwen weliswaar iets hoger in vergelijking tot de Ministerraad. Het parlement heeft de afgelopen jaren programma's geïnitieerd en uitgevoerd om meer vrouwelijk leiderschap te bevorderen en daarmee ook meer vrouwelijke kandidaten op de kandidatenlijsten van de politieke partijen geplaatst te krijgen.
- Data over vrouwen in managementfuncties tonen aan dat vrouwen een ondergeschikte rol hebben, ondanks dat ze de meerderheid vormen op het tertiair onderwijsniveau, namelijk 70%. Een stijgende trend is te bemerken van vrouwen in managementfuncties in de ambtenarij, met name in organen zoals de Staatsraad en het Onafhankelijk Kiesbureau. Ook is een stijgende trend te zien bij vrouwen in de rechterlijke macht vanaf 2008. Data tonen aan dat in 2016 de rechterlijke macht voor 74% uit vrouwen bestaat.
- Binnen het Korps Politie Suriname wijzen data uit dat het korps uit 4 keer meer mannen bestaat dan vrouwen. Er zijn helaas geen data beschikbaar over de rang waarin deze vrouwen functioneren.

Hoewel er geen wetten zijn die de deelname van vrouwen uitsluiten, wijst zowel nationaal als internationaal onderzoek uit dat Suriname achterloopt met de participatie van vrouwen in besluitvormende posities. In de *Global Gender Gap Report 2016* van de *World Economic Forum*, staat Suriname met een score van 0.679 voor wat betreft genderongelijkheid op de 95ste plaats op de lijst van 144 landen (0.00 = ongelijkheid en 1.00 = gelijkheid).

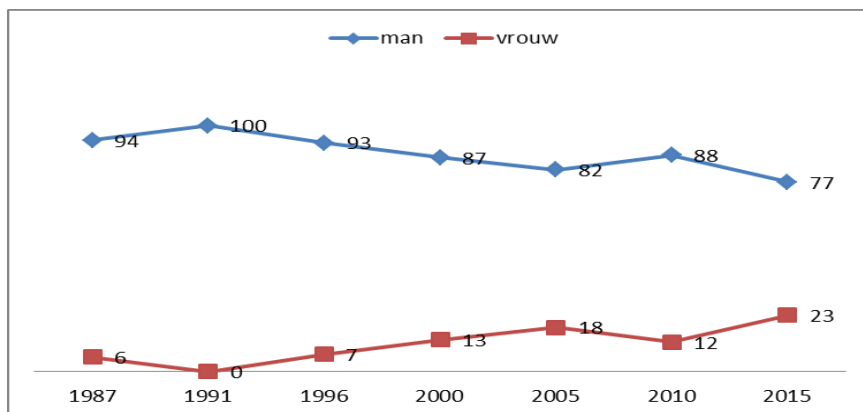
De participatie van vrouwen in zowel politieke besluitvorming als in particuliere leidinggevende posities is van eminent belang om de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen weg te werken. Suriname heeft zich met de ratificatie van het CEDAW-verdrag gecommitteerd om alle vormen van discriminatie in zowel politieke als openbare domeinen uit te bannen door de nationale wetgeving in lijn te brengen met het verdrag. In 2005 zijn discriminatoire regels uit de kieswet aangepast. Het gaat om de artikelen 15, 41, 57 en 73, waarbij vrouwelijke kandidaten die getrouwd of weduwe zijn voortaan de optie hebben, na een verzoek hiertoe te hebben ingediend, hun eigen naam te gebruiken onder toevoeging van de naam van respectievelijk hun echtgenoot of overleden echtgenoot (CEDAW rapport, 2016).

6.1 Participatie van mannen en vrouwen in de politiek

In Suriname worden iedere vijf (5) jaren verkiezingen gehouden en volgens de Grondwet (S.B.1987 no.117), zowel in artikel 8 als in artikelen 52 en 53 aangegeven, mag niemand gediscrimineerd worden op grond van geslacht. Verder is in dit wetsproduct aangegeven, dat iedereen (mannen en vrouwen) gelijkelijk deel mogen zijn van zowel het politieke als publieke leven. Evenzo is in het Decreet Politieke Organisaties (S.B. 1987 no. 61) in Artikel 2 opgenomen dat politieke partijen toegankelijk moeten zijn voor een ieder. In de afgelopen 30 jaar zijn vrouwen in Suriname ondervertegenwoordigd in de ministerraad met een gemiddelde van slechts 11 %.

Figuur 7 toont het beeld van een structureel lage vertegenwoordiging van vrouwen in vergelijking tot mannen in ministeriële posities vanaf het jaar 1987. In 1991 bestond het kabinet zelfs alleen uit mannen. Een lichte stijging van vrouwen in de regering is waar te nemen vanaf het jaar 2000 met een terugval in 2010 en daarna weer een toename in het jaar 2015, waarbij 24% van het kabinet uit vrouwelijke ministers bestond.

Figuur 7 Percentage Ministerraadleden naar geslacht, 1987-2015

Bron: De Nationale Assemblée, 2016

In vergelijking tot de lage bezetting van vrouwen als ministers, zien we wel een stijgende trend van het aantal vrouwen in het parlement. Vanaf de ratificatie van het CEDAW-verdrag in 1993 is het aantal vrouwen in het parlement met een klein percentage toegenomen. In het jaar 1996 bestond 16% van het parlement uit vrouwen en steeg het percentage in het jaar 2000 naar 18%. Bij de verkiezingen van 2005 bestond 22% van het parlement uit vrouwen. In 2010 was er een drastische terugval te bemerken en maakte slechts 10% vrouwen deel uit van het parlement. Bij de verkiezingen van 2015 is mede dankzij de nationale bewustwordingscampagnes “Meer Vrouwen in de Besluitvorming 2015 ” van De Nationale Assemblée (DNA) en ‘Ook Zij’ van Stas International, mede ondersteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken, een hoogtepunt bereikt van 27% vrouwen in het parlement. De campagne had o.a. tot doel politieke partijen te mobiliseren om meer vrouwelijke kandidaten op de kandidatenlijsten te nomineren. In 1996 werd voor het eerst in de Surinaamse geschiedenis een vrouw gekozen tot voorzitter van het parlement. Sinds 2010 wordt het parlement voorgezeten door een vrouw. Suriname kent geen wettelijke quota voor het aanstellen van vrouwen in het parlement.

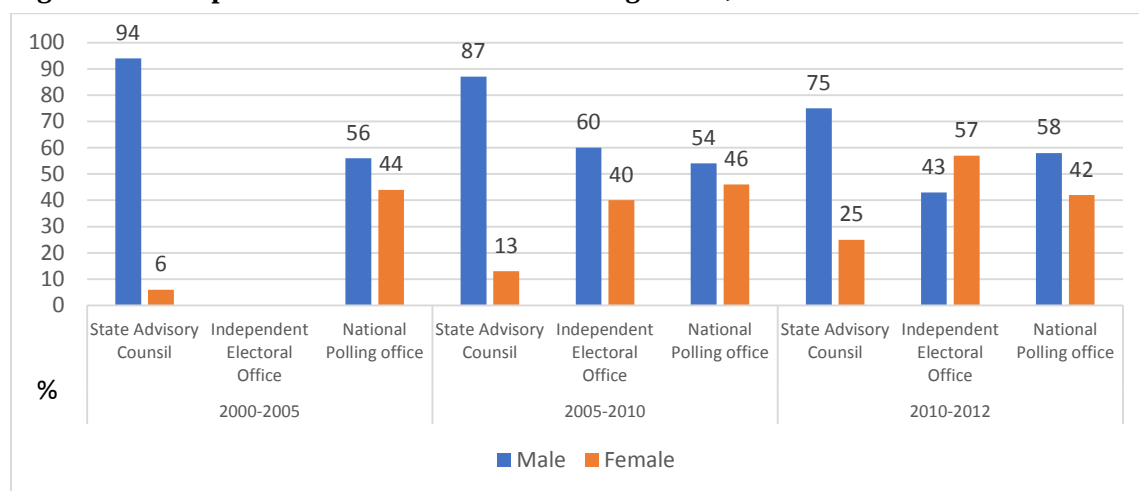
De lichte toename van vrouwelijke parlementariërs toont dat er een verandering optreedt in de Surinaamse politieke cultuur, waarbij traditionele genderrollen in overweging worden genomen, evenals de toegang van vrouwen tot de politiek. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft tal van activiteiten ontplooid sinds 2010 tezamen met NGO's en internationale organisaties zoals het VN Ontwikkelingsprogramma (UNDP), om gendergelijkheid te bevorderen en de deelname van vrouwen in de politiek te bevorderen. In 2010 werd een paneldiscussie georganiseerd genaamd *Quota Policy and Promoting the Participation of Women in Politics* door het ministerie van Binnenlandse Zaken en in februari 2012 een Ronde Tafel discussie met als thema *Gender and Politics* in samenwerking met de UNDP. Bij de vervolgdiscussie hiervan, die in juni 2012 werd gehouden, lag de focus op het legaliseren van genderquota voor vrouwen in de politiek en resulteerde in een actieplan voor de komende jaren (CEDAW rapport, 2016).

6.2 Participatie van mannen en vrouwen in management en besluitvormende posities

Ondanks het feit dat vrouwen in de meerderheid zijn in het hoger onderwijs in Suriname, wijzen data uit, voornamelijk bij particuliere ondernemingen, dat de gendergelijkheid in managementfuncties scheef is. Data over Surinaamse ondernemingen tonen dat deelname van vrouwen in top management posities bij particuliere ondernemingen het laagst zijn binnen de landen van Latijns-Amerika en het Caribisch Gebied, namelijk 15% tegenover gemiddelde van 40% voor Latijns-Amerika en het Caribisch Gebied (CEDAW report, 2016).

Binnen de publieke sector en voornamelijk bij specifieke overheidsorganen is er een stijgende trend van deelname van vrouwen waar te nemen tussen 2000 en 2012. In figuur 8 is bij de Staatsraad en het Onafhankelijk Kiesbureau het percentage vrouwen ten opzichte van mannen gestegen van resp. 6% naar 25% en van 0% naar 57% over de periode 2000-2012.

Figuur 8 Participatie in overheidsinstituten naar geslacht, 2000-2012

Bron: (2010) Situatie Analyse/Onafhankelijke Kies Bureau (CEDAW Report, 2016)

6.3 Vrouwen in de rechterlijke macht

Het Hof van Justitie is in tussen 2000 en 2007 een door mannen gedomineerd orgaan geweest. Vanaf 2008 is een stijgende trend waar te nemen van vrouwelijke rechters, terwijl in 2009 er evenveel mannelijke als vrouwelijke rechters waren in Suriname, namelijk 50% om 50%. Het aantal vrouwelijke rechters in 2013 bedroeg 63%. In 2016 is het percentage vrouwelijke rechters verder toegenomen naar 74%.

6.4 Overheidsbeleid voor gendergelijkheid en empowerment van vrouwen

In Suriname is het genderbeleid de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken, en met name het Bureau Gender Aangelegenheden (BGA). In het Stabilisatie en-herstelplan 2016-2018 is gender niet opgenomen. In het Ontwikkelingsplan 2012-2016 is gender deel van een multidisciplinaire beleidsprioriteit. Als zodanig is in het Ontwikkelingsplan geen specifiek budget voor gender uitgetrokken en zijn de ministeries aangewezen om gender te mainstreamen in hun bestaande beleid door tussenkomst van de Gender Focal Points. De Gender Focal Points zijn in 2002 ingesteld als onderdeel van het Gender Management Systeem.

7. Mensenrechten

BELANGRIJKSTE GEI BEVINDINGEN VOOR MENSENRECHTEN

- Suriname heeft geen onderzoek gedaan om de aanwezigheid van geweld tegen vrouwen te meten. Er zijn daarom geen data beschikbaar om CARICOM GEI 48 en 49; of SDG indicatoren 5.2.1 en 5.2.2 te meten.
- Data van het Departement Criminele Informatie Voorziening (DCIV) tussen 2010-2015 tonen aan dat op gender gebaseerd geweld, en met name huiselijk geweld, in de afgelopen jaren ondanks het ratificeren van het Belém do Para verdrag in het jaar 2002 en de aanname van de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld in 2009, niet is gedaald. Vrouwen maken nog steeds het grootste aantal slachtoffers uit bij huiselijk geweld. Met name lichamelijk geweld in de leeftijdscategorie 21-40 bij vrouwen is toegenomen. De geregistreerde data zijn echter niet gespecificeerd, waardoor het percentage geweld gepleegd door de partner niet vastgesteld kan worden.
- Suriname heeft door de ratificatie van het CEDAW-verdrag in 1993 enkele nationale wetten aangenomen om de discriminatie van vrouwen uit te bannen. Deze wetten zijn in paragraaf 7.2 opgesomd.

De *Universal Periodic Review (UPR)* van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (VN) is opgericht in maart 2006 om de mensenrechtensituatie van de 193 lid landen van de VN om de 5 jaar te monitoren. Suriname heeft sinds 2008 concrete stappen ondernomen om mensenrechten te beschermen. In 2008 is op het ministerie van Justitie en Politie het Bureau Mensenrechten opgezet en zijn juristen getraind in verschillende mensenrechtenvraagstukken, waaronder wetgeving in het belang van het kind en adequate implementatie van de wetgeving met betrekking tot geweld tegen vrouwen. Ook zijn bewustwordingstrainingen verzorgd voor de media, NGO's, religieuze organisaties en organisaties van Inheemsen en Marrons. Het personeel van het Bureau Rechtshulp heeft ook trainingen gevolgd ter versterking van hun capaciteit.

Er zijn op internationaal vlak tal van verdragen getekend en geratificeerd om de rechten van de mens in Suriname te beschermen, zowel voor als na 2008 (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2014).

- In 1993 ratificatie van het CEDAW-verdrag (Uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen) en het Kinderrechtenverdrag door Suriname;
- goedkeuring in 1994 van het *Program of Action of ICPD* (Internationale conferentie inzake bevolking en planning);
- het Beijing Actieplan in 1995 (BPfA, 1995);
- in 2002 het Interamerikaans verdrag inzake het voorkomen, bestraffen en uitbannen van alle vormen van geweld tegen vrouwen, ook bekend als het Belém do Para verdrag;
- in 2006 het Palermo Protocol, het voorkomen en bestraffen van mensensmokkel van in het bijzonder vrouwen en kinderen;
- het Internationaal verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (ICERD);
- de optionele protocollen van kinderrechtenverdrag in 2011; en
- de aanname en implementatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (de SDG's) voor 2015-2030.

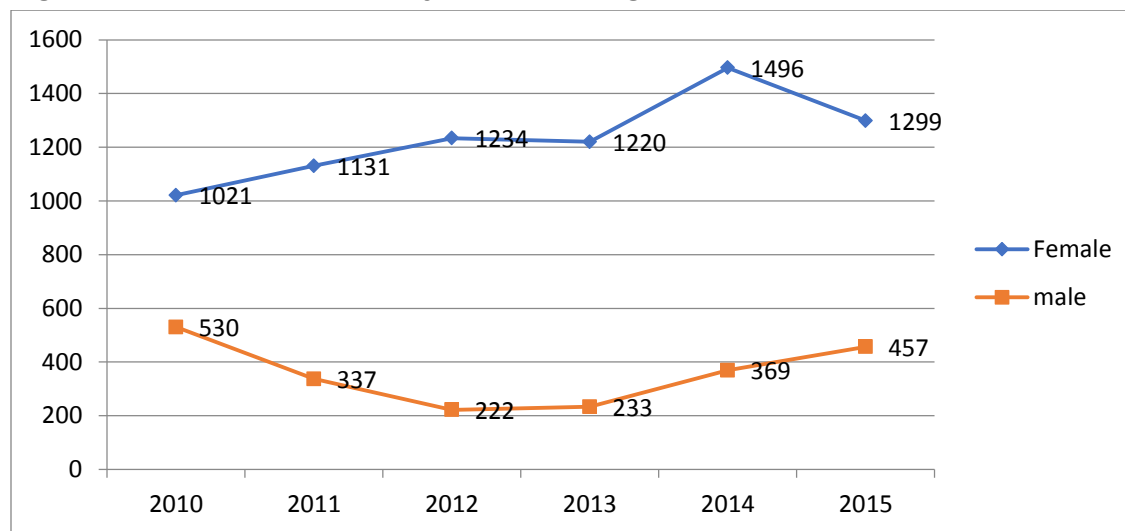
De implementatie van de verschillende verdragen vindt plaats via de nationale wetgeving, en door beleid en programma's. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken is belast met o.a. het formuleren van het genderbeleid, dat in lijn is met de internationale verdragen, teneinde gendergelijkheid en vrouwenrechten te bevorderen en te monitoren, alsook te voldoen aan de rapportageplicht.

7.1 Geweld tegen vrouwen

Geweld tegen vrouwen blijft een heet hangijzer in Suriname, zowel in publieke als privé sfeer. Data van DCIV wijzen uit dat merendeels vrouwen het slachtoffer zijn van geweld. In juni 2009 is de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld aangenomen om geweld tegen vrouwen te bestraffen en uit te bannen. De invoering van deze wet vloeit voort uit de ratificatie van het Belem do Para Verdrag door Suriname in het jaar 2002. De nationale wetgeving is mede hierdoor in lijn gebracht met internationale verplichtingen die op de Staat Suriname rusten. Data van DCIV tonen aan dat tussen 2010 en 2014 er een toename is van lichamelijk geweld tegen vrouwen, in het bijzonder mishandeling in de leeftijdscategorie 21-40 jaar. Ook is gebleken dat seksueel geweld, zoals feitelijke aanranding, ontucht, verkrachting en poging tot verkrachting, het meeste voorkomt bij meisjes in de leeftijdscategorie 11-20 jaar.

Figuur 9 toont het beeld van het aantal geregistreerde gevallen van huiselijk geweld over de periode 2010 – 2015 van 0 tot 80 jaar en ouder. Opvallend zijn de hoge aantallen van huiselijk geweld bij vrouwen, alsook de toename van het geweld bij mannen vanaf 2013. In 2015 vindt er een daling plaats van het aantal geregistreerde gevallen van huiselijk geweld bij vrouwen, maar dat hoeft niet per definitie te betekenen dat het geweld ook afneemt.

Figuur 9 Slachtoffers van Huiselijk Geweld naar geslacht, 2010-2015

Bron: Korps Politie Suriname afdeling DCIV, juli 2016

7.2 Discriminatie van vrouwen

Door ratificatie van het CEDAW-verdrag, ook wel het VN-Vrouwenverdrag genoemd, heeft Suriname de verplichting op zich genomen om maatregelen te nemen om alle vormen van discriminatie tegen vrouwen uit te bannen. Dit houdt in dat alle discriminatoire regels tegen vrouwen, zowel binnen de publieke als de particuliere sector, zoveel als mogelijk weggewerkt dienen te worden door middel van aanpassing van de nationale wetgeving. Tijdens de dialogen is gebleken dat door gebrek aan data bedrijven niet in staat zijn om een overzicht te geven van de toepassing van reeds geïmplementeerde wetten. De Overheid en Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) werken samen om op nationaal niveau de wetgeving, waar nodig, aan te passen. Binnen de Overheid is het ministerie van Binnenlandse Zaken, met name BGA, belast met de implementatie en monitoring van het CEDAW-verdrag. Sinds de ratificatie van het CEDAW-verdrag heeft Suriname gewerkt aan de aannames dan wel aanpassing van de volgende nationale wetten (CEDAW rapport, 2014):

- Herziening Wetboek van Strafrecht m.b.t. de handel in vrouwen en minderjarigen in 2006
- Herziening Wetboek van Strafrecht m.b.t. de zedenmisdrijven in 2009
- Wet Strafbare Belaging in 2012: preventieve maatregelen om mogelijke slachtoffers te beschermen
- Aanneames van Wet Nationaal Basiszorgverzekering (2014)
- Aanneames Wet op het Minimum Uurloon (2014)
- Aanneames Wet Algemeen Pensioen (2014)
- Wet houdende goedkeuring van de toetreding van de Republiek Suriname tot het ILO Verdrag inzake gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers met gelijke waarde (Equal Remuneration Convention), 1951 no. 100, Genève, 1 juni 1951 (2016): gelijke loon voor mannen en vrouwen.
- Wet houdende goedkeuring van de toetreding van de Republiek Suriname tot het Verdrag inzake discriminatie met betrekking tot arbeid en werk, (*Discrimination Employment and Occupation*) Convention, 1958 no. 111, Genève, 25 juni 1958 (2016): gelijke kansenbeleid waardoor discriminatie inzake arbeid voorkomen wordt
- Arbeidsbemiddelingswet (2016).

Thans wordt nog gewerkt aan het finaliseren van de wet “Seksueel molest op de werkvloer” door het ministerie van Binnenlandse Zaken en de “Stichting Ilse Henar Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen”. Er is ook een conceptwet in verband met betaald zwangerschapsverlof voorbereid door het ministerie van Arbeid. Dit is ingediend bij het Arbeids Adviescollege en het ministerie van Justitie en Politie (Gender Focal Point ministerie van Arbeid, september 2017).

8. Conclusies en aanbevelingen

8.1 Conclusies

Het onderzoek naar genderhiaten en de situatie van mannen en vrouwen in Suriname is uitgevoerd tussen januari en juli 2017. De bedoeling was om op basis van vooraf vastgestelde indicatoren na te gaan wat de tekortkomingen zijn in het verzamelen van gender-gerelateerde data. Uit het onderzoek blijkt dat het verzamelen van data op zich al een uitdaging is. De dataverzameling heeft de karakteristieken van het registreren van informatie zonder een duidelijk doel.

Het verzamelen, verwerken en presenteren van data is wettelijk toebedeeld aan het ABS. Daarnaast zijn er andere instanties, waaronder ministeries en onderzoeksinstituten, die ook data registreren en verzamelen, welke zij rapporteren aan het ABS. Door gebrek aan financiële middelen, kennis, menskracht en duidelijke doelen voor het verzamelen van data, worden deze niet op vastgestelde perioden verzameld en adequaat bijgehouden. Het gevolg is dat de data vaak verouderd zijn en niet voldoen aan de gestelde eisen. Een voorbeeld is de verzameling van data over werkzoekenden. De afdeling Arbeidsstatistiek van het ministerie van Arbeid registreert werkzoekenden in de districten Paramaribo en Nickerie. Zij krijgt geen informatie van andere instanties/organisaties zoals particuliere uitzendbureaus, die ook werkzoekenden registreren. Daarnaast blijkt dat werkzoekenden uit andere districten zich ook registreren in Paramaribo.

Bij de DCIV geven de beschikbare data geen totale weergave van partnergeweld in Suriname. Tijdens de dialogen is naar voren gekomen dat er onduidelijkheid heerst binnen het korps over de definitie van huiselijk geweld (HG), waardoor de data moeilijk te categoriseren zijn. Ook is gebleken dat de data niet gestroomlijnd zijn met data die door andere instanties worden geregistreerd binnen het Ministerie van Justitie en Politie, zoals het kantongerecht waar ook rechtstreeks beschermingsbevelen worden aangevraagd door slachtoffers van HG of hun familie. Aangegeven is dat er weinig mensen op het ministerie van Justitie en Politie zijn, die handig zijn met de computer en standaard verwerkingsprogramma's. De aanwezige data van DCIV zijn wel geregistreerd naar geslacht. Bovendien blijken veel instanties niet bewust te zijn van het verzamelen van gender-gerelateerde data. In dit geval is er dan simpelweg sprake van onwetendheid.

Voorafgaand aan de gebruiker-producent dialogen (georganiseerd per sector) werd een vragenlijst opgesteld met als doel te identificeren welke data reeds beschikbaar waren. Vanwege de geringe respons – slechts 18 van de 100 vragenlijsten werden ingevuld geretourneerd - werd besloten de themagebieden samen te voegen tijdens de dialogen. Desondanks was de opkomst zeer slecht. Bijvoorbeeld, van de 50 genodigden voor het dialoog mensenrechten en participatie in besluitvorming waren slechts 4 aanwezig. Opvallend was dat ook de genodigde GFP's van de ministeries het hebben laten afweten. Uit het onderzoek blijkt dat bepaalde GFP's niet gemotiveerd zijn of worden vervangen door personen die weinig interesse of affiniteit hebben met gender. Uit nadere gesprekken met de GFP's is naar voren gekomen dat vaak onduidelijk is wat hun taken zijn, waardoor de uitvoeringscapaciteit van het Genderwerkplan vrij laag is. Ook blijkt dat de GFP's vaak niet weten wat voor data beschikbaar zijn en dus ook niet in staat zijn om data met elkaar te delen.

Er is behoefte aan trainingen om gender te mainstreamen op de betreffende ministeries. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is het ministerie bij uitstek, dat genderbeleid formuleert, implementeert en evalueert samen met de GFP's. Het Ontwikkelingsplan vormt daarbij de leidraad, samen met de internationale verdragen die getekend en geratificeerd zijn door Suriname.

In het Meerjaren Ontwikkelingsplan 2001-2005 was Gender meegenomen om dwars door alle sectoren heen te lopen. Dit was ook het geval in het Ontwikkelingsplan 2012-2016, waarbij gender geclassificeerd werd als te zijn multidisciplinair beleid dat specifieke aandacht behoeft. In het Stabilisatie- en Herstelplan 2016-2018 daarentegen, is Gender niet aan de orde gekomen. In het Ontwikkelingsplan 2017-2021 is gender wederom als een multidisciplinair beleidsgebied opgegeven, waarbij is aangegeven dat de uitkomsten hiervan verder uitgewerkt zullen worden in beleid en actieprogramma's van desbetreffende ministeries.

Op basis van de beschikbare data is het heel moeilijk uitspraken te doen over de werkelijke en actuele situatie van mannen en vrouwen. Dit heeft voornamelijk te maken met het ontbreken van data. De data zijn meestal verouderd, ongestructureerd of niet aanwezig, niet altijd op basis van geslacht verzameld en vooral niet gender-gerelateerd. Op basis hiervan worden dus de algemene bevindingen gepresenteerd ten aanzien van de genderhiaten in het verzamelen van data en de situatie van vrouwen en mannen in Suriname.

Conclusies in het kort:

- Veel meer vrouwen dan mannen staan geregistreerd als werkzoekenden bij het ministerie van Arbeid, maar de praktijksituatie kan verschillen, omdat de data niet volledig zijn. Daarnaast zijn de meest recent beschikbare data niet landelijk verzameld, maar alleen voor de districten Paramaribo en Wanica.
- In 2014 is een Wet op het Minimumuurloon afgekondigd door de Nationale Assemblée en is per 1 januari 2015 in werking getreden.
- Data over onderwijs zijn wel aanwezig, maar niet direct beschikbaar.
- Data over uitvallers (*drop-outs*) en zittenblijvers zijn beschikbaar, maar de percentages zijn niet berekend.
- Het aantal ingeschreven vrouwen op de verschillende onderwijsniveaus stijgt naarmate het onderwijsniveau hoger is.
- Op het gebied van gezondheidszorg voor vrouwen worden goede vorderingen gemaakt.
- Niet alle data zijn beschikbaar wat de gezondheidszorg betreft. Wanneer de data beschikbaar zijn, zijn deze niet recent. De meest recente data komen van MICS 2010. Bepaalde data zijn wel aanwezig, maar vanwege wetgeving op geheimhouding kunnen deze niet beschikbaar worden gesteld.
- Data van DCIV geven geen specifieke weergave van partnergeweld in Suriname. Ook is gebleken dat de data niet worden gestroomlijnd met data die door andere instanties worden geregistreerd binnen het ministerie van Justitie en Politie. Er is ook geen structuur in het verzamelen, registreren en bijhouden van de data.
- Wetgeving met betrekking tot discriminatie van vrouwen op de werkvloer (ILO verdragen 100 en 111) zijn wel goedgekeurd in DNA, maar nog niet afgekondigd.
- Er zijn geen data met betrekking tot seksueel molest op de werkvloer. Ook de wetgeving "Seksueel Molest op de werkvloer" is nog geen feit.

8.2 Aanbevelingen

- Bewustwordingsprogramma's en training over het belang van het verzamelen, bijhouden en verwerken van data (statistieken) van verschillende sectoren in Suriname. Daarbij moet speciale aandacht worden besteed aan het verzamelen van gender-gerelateerde data. Deelname van beleidsmakers en politici is hierbij van groot belang, omdat zij vaak genoeg degenen zijn die het beleid bepalen, richting geven en kunnen beïnvloeden.
- Training over het belang en het doel van het verzamelen van gender-gerelateerde data. Waar nodig, assistentie bieden bij het verzamelen van deze data door het introduceren van methoden en technieken om deze data adequaat te kunnen verzamelen.
- GFP's moeten continu getraind worden in het mainstreamen van gender (gender incorporeren in beleidsprogramma's, plannen en projecten), het creëren van genderbewustwording, en het aansturen en gendergevoelig maken van de begrotingen van respectievelijke ministeries. Er moet op reguliere basis gewerkt worden met het BGA.
- Ministeries moeten een *Gender Responsive Budget* hebben, zodat projecten/ actieplannen om gendergelijkheid te bevorderen uitgevoerd kunnen worden.
- Implementatie van de *Labor Market Information System* voor het adequaat verzamelen, bijhouden en verwerken van arbeidsstatistieken. Hierdoor zal een goed beeld verkregen kunnen worden van de arbeidsmarkt. Het beleid kan dan hierop afgestemd worden.
- Het oprichten van een 'platform' voor gebruikers en producenten om data te presenteren en met elkaar te bespreken hoe het beter kan. Dus een geïntegreerde samenwerking tussen stakeholders.
- Een centrale plek voor het digitaal bewaren van data, zodat deze op een eenvoudige manier beschikbaar en toegankelijk zijn, vooral voor het maken van beleid. Als het gaat om bijvoorbeeld de gezondheidszorg dan zou dat bij het ministerie van Volksgezondheid moeten. Het is dan eenvoudiger om aan data te komen
- De informatie van vooral de gezondheidszorg moet beschikbaar gemaakt worden, rekening houdende met voorschriften voor geheimhouding en ethiek.
- Het ontwerpen van een vast formaat, waarbij specifieke data verzameld worden, zodat het gemakkelijker wordt om nationaal en internationaal te rapporteren.

8.3 Aanbevelingen ten aanzien van de GEI indicatoren

Alle SDG indicatoren zijn bestudeerd om na te gaan of er aanvullingen gepleegd moesten worden in de bestaande GEI-lijst. Alhoewel uit deze studie is gebleken dat de geïdentificeerde GEI indicatoren, voor het overgrote deel overeenkomen met de SDG indicatoren, zouden SDG indicator 1.1.1 *Proportion of population below the international poverty line, by sex, age, employment status and geographical location (urban/rural)* en SDG indicator 1.3.1 *Proportion of population covered by social protection floors/systems, by sex, distinguishing children, unemployed persons, older persons, persons with disabilities, pregnant women, new-borns, work injury victims and the poor and the vulnerable* toegevoegd dienen te worden.

Een ander aandachtspunt is de mate waarin informatie van een aantal GEI indicatoren in Suriname verzameld wordt of kan worden en in welke mate de indicatoren van toepassing zijn in Suriname. Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van deze GEI indicatoren met toelichting.

Economie

Indicator GEI 8a (*Percentage distribution of employed population in agricultural sector, by sex*) zal moeilijk te achterhalen zijn. In het binnenland is landbouw belangrijk om te voorzien in de eigen behoeften, maar ook als inkomstenbron. Het advies is om duidelijk te definiëren wat er met landbouw wordt bedoeld. Het zou afgebakend moeten worden naar klein, middelgroot en groot landbouw.

De dataverzameling voor GEI 13 (*Gender gap in wages*) zal heel moeilijk gaan, omdat de lonen verschillen per functie, opleiding, afdeling en waar men werkt (bij de overheid of particuliere bedrijven).

Voor indicator 7 (*Percentage of firms owned by women, by size*) is het beter na te gaan hoeveel vrouwen leidinggevende posities hebben (en aangeven welke posities) en dan een onderscheid maken tussen overheid en particuliere bedrijven en de grootte daarvan (klein, middelgroot en groot).

SDG 75 (5.a.2 *Proportion of countries where the legal framework (including customary law) guarantees women's equal rights to land ownership and/or control*) is niet van toepassing op Suriname, omdat vrouwen dezelfde kansen hebben als mannen om grond aan te vragen. Ten aanzien van het gewoonterecht: grond is eigendom van de *lo* (familie); dit zijn collectieve rechten en individuen kunnen geen aanspraak daarop maken.

Onderwijs

GEI indicatoren 24e (*Proportion of students who complete secondary school at Form 5 with passes in at least two subjects English (or official language of country) and Mathematics by sex*) en 24f (*Proportion of students who take Mathematics and at least one of the Sciences in examinations (CXC or equivalent) at 5th Form by sex*) zijn niet van toepassing in Suriname. Het onderwijssysteem is anders opgezet dan in de overige Caribische landen. Het secundair onderwijs bestaat uit zowel het VOJ als het VOS niveau. De aanbeveling is om de indicator 24^e te veranderen in: het aantal studenten dat in het tweede leerjaar van het VOJ niveau, richting A (economische vakken) of richting B (wiskunde en natuurkunde) hebben behaald naar geslacht. En vervolgens voor het VOS niveau het aantal studenten dat staat ingeschreven voor een pakket met economische vakken of een pakket met wis- en natuurkunde naar geslacht.

De SDG indicatoren 4.2.2 (*Participation rate in organized learning (one year before the official primary entry age), by sex*), 4.3.1 (*Participation rate of youth and adults in formal and non-formal education and training in the previous 12 months, by sex*) en 4.4.1 (*Proportion of youth and adults with information and communications technology (ICT) skills, by type of skill*) kunnen toegevoegd worden aan de GEI lijst voor de sector onderwijs.

Gezondheid

Voor de gezondheidssector kunnen de volgende GEI indicatoren vervangen worden:

- 32a (*Unmet need for family planning*)
- 36a (*Out of Pocket Health Expenditures by sex*)
- 39 (*Women's share of population aged 15-49 living with HIV/AIDS*)
- 40 (*Access to anti-retroviral drug, by sex*)

Deze GEI indicatoren kunnen resp. vervangen worden door SDG 3.3.1 (*Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population, by sex, age and key populations*), SDG 3.7.1 (*Proportion of women of reproductive age (aged 15-49 years) who have their need for family planning satisfied with modern methods*) en SDG indicator 5.6.1 (*Proportion of women aged 15-49 years who make their own informed decisions regarding sexual relations, contraceptive use and reproductive health care*).

Deze SDGs geven meer inzicht in de betreffende kwesties. GEI 36a is heel moeilijk te meten.

Participatie in besluitvorming

Indicator GEI 46 zou gestructureerd beschikbaar moeten zijn. Dit zou een goed beeld kunnen scheppen over de genderongelijkheid binnen het korps dat als een mannenberoep wordt beschouwd. Bij SDG 77 kan opgemerkt worden dat de Surinaamse overheid geen speciale begrotingsposten kent om genderongelijkheid per ministerie te besteden. Het is wenselijk om specifieke indicatoren te ontwikkelen om de allocatie van middelen voor genderongelijkheid en versterking van vrouwen te meten.

Mensenrechten

DCIV zou de data met betrekking tot GEI indicator 48 specifiek moeten registreren naar ‘intieme partners’, of ‘anders’. Er is geen consistentie in het registreren van de data. Ook de plaats van het geweld is niet in de data terug te vinden. Het is gebleken tijdens de dialogen dat de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld niet voldoende inzicht geeft aan de functionaris om te kunnen registreren wanneer het om intiem partnergeweld gaat. Dit maakt de registratie van data moeilijk.

Deze GEI indicator kan vervangen worden met SDG indicatoren 5.2.1 (*Proportion of ever-partnered women and girls aged 15 years and older subjected to physical, sexual or psychological violence by a current or former intimate partner in the previous 12 months, by form of violence and by age*) en 5.2.2. (*Proportion of women and girls aged 15 years and older subjected to sexual violence by persons other than an intimate partner in the previous 12 months, by age and place of occurrence*).

De SDG's indicatoren betreffen ook vrouwen ouder dan 49 jaar.

Bijlage 1 Lijst van indicatoren

In deze lijst van indicatoren staat aangegeven welke data wel of niet beschikbaar zijn voor de verschillende indicatoren per thema gebied. Waar een 'X' is aangegeven zijn de data niet beschikbaar.

Economie

GEI/ SDG	Indicator #	Indicator	Meest recente data	(Potentiële) Instantie/organisatie die over data beschikt	Type data
GEI	3a.	Labour force participation rate for persons aged 15-24, by sex	2012	Ministerie van Arbeid/Arbeidsstatistiek en ABS	Administratief
GEI	3b.	Labour force participation rate for persons aged 15+, by sex	2012	Ministerie van Arbeid/Arbeidsstatistiek en ABS	Administratief
GEI	4	Proportion of employed who are own-account workers, by sex	X	ABS	NA
GEI	8a.	Percentage distribution of employed population in agricultural sector, by sex	2008	Ministerie van LVV	Administratief
GEI	8b.	Percentage distribution of employed population in industrial sector, by sex	2012	ABS	Administratief
GEI	8c.	Percentage distribution of employed population in service sector, by sex	2016		Survey
GEI	9	Informal employment as a percentage of total non-agricultural employment by sex and age	X		NA
GEI	10	Youth employment rate for persons aged 15-24, by sex	2016	ABS	Survey
Gei	11	Proportion of Population with access to credit by sex	X	Women in Business (WOBUS) Micro kredieten / Jaarrekeningen van banken	NA

GEI	12	Proportion of Population owning land, by sex, by size of land parcel	X	Grond Registratie en landinformatie systeem (GLIS)	NA
GEI	13	Gender gap in wages	X	Binnenlandse zaken/ CEBUMA	NA
GEI	14	Proportion of employed working part-time, by sex	ABS. Beschikbaar alleen voor Paramaribo en Wanica, (2014 & 2016 Huishoudonderzoek) en de overige districten (2012 Censusdata)		Survey data (Household Survey)
GEI	5	Proportion of employed who are contributing family workers, by sex	2016		Survey
GEI	6	Proportion of employed who are employers, by sex	2016		Survey
GEI	7	Percentage of firms owned by women, by size	X	WOBUS/ KKF/ ASFA	NA
SDG	69	5.4.1 Proportion of time spent on unpaid domestic and care work, by sex, age and	X		NA
SDG	74/5.a.1 (a)	5.a.1 (a) Proportion of total agricultural population with ownership or secure rights over agricultural land, by sex; and (b) share of women among owners or rights-bearers of agricultural land, by type of tenure	X	GLIS/ LVV	NA
SDG	76/ 5.b.1.	5.b.1 Proportion of individuals who own a mobile telephone, by sex	2014	ABS	Survey

Onderwijs

GEI/ SDG	Indicator #	Indicator	Meest recente data	(Potentiële) Instantie/organisatie die over data beschikt	Type data
GEI	24a.	Gender parity index of the gross enrolment ratio in primary education	2013-2014	MinOWC (afd. Onderzoek & Planning)	Administratief
GEI	24b.	Gender parity index of the gross enrolment ratio in secondary education	2013-2014 for VOJ and 2011-2012 for VOS	MinOWC (afd. Onderzoek & Planning)	Administratief
GEI	24c.	Gender parity index of the gross enrolment ratio in tertiary education	2010-2011	MinOWC (afd. Onderzoek & Planning)	Administratief
GEI		- <i>Sub-indicator on drop-out rates by sex: Proportion of students starting Form 1 who reach Form 5 in secondary school by sex</i> - <i>Sub-indicator on repetition rates by sex: Proportion of students who have repeated at least one Form, starting from Form 1 through Form 5 in secondary school by sex</i>	X	MinOWC (afd. Onderzoek & Planning)	NA (drop-out percentages are available but not the rates. This also counts for repetition rates)
GEI	24d.	Proportion of students in secondary schools in 5 th Form enrolled in science and technical subjects by	X	MinOWC (afd. Onderzoek & Planning)	NA
GEI	24e.	Proportion of students who complete secondary school at Form 5 with passes in at least two subjects English (or official language of country) and Mathematics by sex	NVT		
GEI	24f.	Proportion of students who take Mathematics and at least one of the Sciences in examinations (CXC or equivalent) at 5 th Form by sex	NVT		
GEI	25	Share of female science, engineering, manufacturing and construction graduates at tertiary level	2014-2015	ABS	Administratief

Gezondheid

GEI/ SDG	Indicator #	Indicator	Meest recente data	(Potentiële) Instantie/organisatie die over data beschikt	Type data
GEI	32	Contraceptive prevalence among women who are married or in a union, aged 15-49	2010	MICS/ SoZaVo	Survey
GEI	32a.	Unmet need for family planning	2010	MICS/SoZaVo	Survey
GEI	35b.	Antenatal care coverage, at least four visits	2010	MICS/ SoZaVo	Survey
GEI	36a.	Out of Pocket Health Expenditures by sex	X	Ziekenhuizen	NA
GEI	39	Women's share of population aged 15-49 living with HIV/AIDS	X	Ziekenhuizen/ RGD/BOG/ RGD/ Ministerie van Volksgezondheid	NA
GEI	40	Access to anti-retroviral drug, by sex	X	Apotheken	NA
GEI	42a.	Adult mortality 15-34 years by cause	2011	BOG/ABS	Administratief
GEI	42b.	Adult mortality 35-59 years by cause	2011	BOG/ABS	Administratief
GEI	52	Adolescent Birth Rate	2010	MICS/SoZaVo	Survey
SDG	72	5.6.1 Proportion of women aged 15-49 years who make their own informed decisions regarding sexual relations, contraceptive use and reproductive health care	2010	MICS/ SoZaVo	Survey
SDG	73	5.6.2 Number of countries with laws and regulations that guarantee women aged 15-49 years access to sexual and reproductive health care, information and education	X		NA

Publieke participatie

GEI/ SDG	Indicator #	Indicator	Meest recente data	(Potentiële) Instantie/organisatie die over data beschikt	Type data
GEI	43	Women's share of government ministerial positions	2015	ABS Gender Publicatie BGA (Ministerie van Binnenlandse Zaken)	Administratief
GEI + SDG	44 + 70	Proportion of seats held by women in national parliament	2015	ABS Gender Publicatie BGA (Ministerie van Binnenlandse Zaken)	Administratief
GEI + SDG	45 + 71	Women's share of managerial positions	Census 2012 Huishoud Onderzoek 2014	ABS	Survey (2014)
GEI	46	Share of female police officers	2016	ABS HRM van Ministerie van Justitie en Politie	Administratief
GEI	47	Share of Female Judges	X	Hof van Justitie	Administratief
SDG	77	5.c.1 Proportion of countries with systems to track and make public allocations for gender equality and women's empowerment	X		NA

Mensenrechten

GEI/ SDG	Indicator #	Indicator	Meest recente data	(Potentiële) Instantie/organisatie die over data beschikt	Type data
GEI	48	Proportion of women aged 15-49 subjected to physical or sexual violence in the last 12 months by an intimate partner	Vanaf 2005	DCIV Bureau slachtofferhulp, Kantongerecht	Administratief
GEI	49	Proportion of women aged 15-49 subjected to physical or sexual violence in the last 12 months by persons other than an intimate partner	Vanaf 2005	DCIV, Bureau slachtofferhulp, Kantongerecht	Administratief
GEI + SDG	51 + 67	Percentage of Women Aged 20 -24 years old who were married or in a union before age 18	Publicatie Demografische Statistieken CBB leeftijds- categorie 15 -19 tot en met 2015 jaartal uitgave 2016	ABS Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB) afdeling demografische statistieken	Administratief
SDG	64	5.1.1 Whether or not legal frameworks are in place to promote, enforce and monitor equality and non-discrimination on the basis of sex	ILO conventions 100 en 111 goedgekeurd door DNA in 2016	Ministerie van Arbeid	Administratief
SDG	65	5.2.1 Proportion of ever-partnered women and girls aged 15 years and older subjected to physical, sexual or psychological violence by a current or former intimate partner in the previous 12 months, by form of violence and by age	Vanaf 2015	DCIV, Opa Doeli	Administratief
SDG	66	5.2.2 Proportion of women and girls aged 15 years and older subjected to sexual violence by persons other than an intimate partner in the previous 12 months, by age and place of occurrence	Vanaf 2015	DCIV, Opa Doeli	Administratief

SDG	68	5.3.2 Proportion of girls and women aged 15-49 years who have undergone female genital mutilation/cutting, by age	X	X	NA
-----	----	---	---	---	----

Bronvermelding

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2012). Resultaten Achtste (8ste) Volks - en Woningtelling in Suriname (Volume 1). Demografische en Sociale karakteristieken en Migratie.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2012). Resultaten Achtste (8ste) Volks - en Woningtelling in Suriname (Volume 2). Onderwijs, Werkgelegenheid en vervoer, Vruchtbaarheid en Sterfte, Gezondheid en Sport.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2013). Statistisch Jaarboek 2011-2012. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2014). Statistisch Jaarboek 2012-2013. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2015). Huishoudens in Suriname Paramaribo en Wanica 2009-2014. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2015). Statistisch Jaarboek 2013-2014. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2016). Statistisch Jaarboek 2014-2015. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (2017). Statistisch Jaarboek 2015-2016. Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Hausmann, R., Tyson L.D. en Zahidi, S. (2012). The Global Gender Gap report 2012. Geraadpleegd van http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf.

Keenswijk-Fung A Loi J., Nankoe M. en Sobie R. (2016). Werkgelegenheid in Suriname van 2004-2012 in Mozaïek van het Surinaamse volk (Menke J, eds). Paramaribo, Suriname: Algemeen Bureau voor de Statistiek en Institute for Graduate Studies and Research.

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2013). Gender werkplan 2013-2016. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2013). Nationaal Gender Werkplan 2013-2016. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2014). National Review of the Beijing Declaration and Platform for Action +20. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting en Algemeen Bureau voor de Statistiek (2012). Multiple Indicator Cluster Survey 2010. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting.

Regering van de Republiek Suriname (2012). Ontwikkelingsplan 2012-2016, Suriname in Transformatie. Paramaribo, Suriname: Regering van de Republiek Suriname.

Regering van de Republiek van Suriname (2014). MDG Progress Report 2014. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Regering van de Republiek Suriname (2016). Stabilisatie- en Herstelplan 2016-2018. Van crisisbeheersing naar transformatie van de economie. Paramaribo, Suriname: Regering van de Republiek Suriname.

Regering van de Republiek Suriname (2016). CEDAW Combined Fourth, Fifth and Sixth Periodic Report (2002 – 2014). Paramaribo, Suriname: Regering van de Republiek Suriname.

Regering van de Republiek Suriname, Stichting Planbureau Suriname (2017). Concept Ontwikkelings Plan 2017-2021. Ontwikkelingsprioriteiten van Suriname. Samen in consensus een gediversifieerde Surinaamse economie bouwen die in de competitieve wereldmarkt concurrerend is, significant meer duurzame ontwikkeling, werkgelegenheid en gelijkheid genereert en het milieu leefbaar houdt. Paramaribo, Suriname: Regering van de Republiek Suriname.